

**Hukuk Kavramı/Hukuk Dalları/
Başlangıç Hükümleri/Hukuk
Boşluğu/Kanun Boşluğu/İspat Yüğü**

1. Hukuk kuralları arasında aksine bir hukuksal işlem yapılması mümkün olmayan kurallara ne ad verilir?

- ☒ A) Emredici kurallar
B) Yedek kurallar
C) Yorumlayıcı kurallar
D) Tamamlayıcı kurallar
E) Tanımlayıcı kurallar

(2012 – KPSS / GYGK–GS)

Cevap: Hukuk kuralları arasında aksine bir hukuksal işlem yapılması mümkün olmayan kurallara emredici kurallar denir. Emredici kurallar yasalarda yer alan ve kişilerce aksi kararlaştırılamayan uyulması zorunlu hukuk kurallarıdır. Emredici hukuk kurallarında amaç kamu düzenin sağlanmasıdır. Bir hukuk kuralının emredici nitelik taşıdığı nasıl anlaşılır?

- a) Hukuk kuralının yazılış şeklinden anlaşılabilir. Yasa metinleri sonunda cümle yapılmaz, dava edilemez veya aksi kararlaştırılmaz gibi bitiyor ise o kuralın emredici olduğu anlaşılır.
- b) Hukuk kuralının amacı emrediciliğini belirler.
1. Toplum yararını koruma amaçlı kurallar bu niteliktedir. Örneğin evlenme yaşı ile ilgili hükümde olduğu gibi.
 2. Devletin bünyesini, temel yapı ve örgütünü belirleyen kurallar.
 3. Ekonomik, sosyal veya fiziki durumlar sebebi ile zayıfların korunması amacını güden hükümlerdir. Örneğin, küçüğün kanuni temsilcisi olmadan borç alamayacağı gibi hükümler amaç bakımından emredicidir.
 4. Hukuki bir işlemin şeklini ilgilendiren hükümler emredicidir. Örneğin, ticaret hukukunda senet gibi evrakların düzenleme şeklini gösteren yasa maddeleri.
 5. İnsan hak ve hürriyetini ve kişilik haklarını korumak amacı güden hukuk kuralları emredicidir. **Cevap A**

2. Aşağıdaki karinelere hangisi hukukumuzda kesin karine niteliğini taşımaktadır?

- ☒ A) Babalık karinesi
☒ B) Tapu sicilindeki kayıtların herkesçe bilindiği karinesi
C) Taşınırlarda zilyetlikten kaynaklanan mülkiyet karinesi (zilyetlikte hak karinesi)
☒ D) Birlikte ölüm karinesi
☒ E) Gaiplik karinesi

(2012-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Karineler fiili karineler ve kanuni karineler olmak üzere ikiye ayrılır:

a) **Fiili karineler:** Fiili karineler bilinen vakılardan bilinmeyenler hakkında kanunen değil aksine hakim tarafından çıkarılan sonuçlardır. Bir başka ifadeyle bir hukuk kuralı ile bağlı olmaksızın, hakim insan ve yaşam konusundaki tecrübelerinden yararlanarak belli olmayan vakılar hakkında sonuç çıkarmasıdır. Fiili karine lehine olan taraf o hususu ispat etmiş sayılır. Örneğin destekten yoksun kalma tazminatıyla ilgili davalarda, fiili karineye (hayat tecrübesi) göre desteklik durumunun ispat edilmesine gerek yoktur.

b) **Kanuni karineler:** Bunlar belli bir olaydan belli olmayan bir olay için kanun tarafından çıkarılan sonuçlardır. Kanuni karineler ikiye ayrılır;

- 1) Kesin kanuni karineler: Aksinin ispat edilemediği karinelerdir. Örneğin tapu sicilinde kayıtlı olan bir durumun kendisince bilinmediği yolunda bir iddia ileri sürülemez. Buna göre B seçeneğinde yer alan karine kesin karinedir.
- 2) Adi kanuni karineler: Aksi ispat edilebilen karinelerdir. Örneğin iyiniyet karinesi, faiz ve kira bedeli gibi belirli zamanlarda ödenmesi gereken sair borçlardan ihtirazı kayıt ileri sürülmeksizin bir taksit için makbuz veren alacaklı ondan önceki taksitleri de almış sayılır. **Cevap B**

3. Belirli bir eylem, davranış veya ilişki hakkındaki kanun hükmünün hemen hemen aynı olan veya ona çok benzeyen ancak kanunda düzenlenmemiş bulunan bir eylem, davranış ve ilişkiye de uygulanmasına ne ad verilir?

- ☒ A) Kanunun evleviyetle uygulanması
B) Kanunun zıt kanıt yöntemiyle uygulanması
C) Amaçsal (gai) yorum
D) Sözel yorum
E) Mantıksal yorum

(2012-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Belirli bir eylem, davranış veya ilişki hakkındaki kanun hükmünün hemen hemen aynı olan veya ona çok benzeyen ancak kanunda düzenlenmemiş bulunan bir eylem, davranış ve ilişkiye de uygulanmasına evleviyet denir. **Cevap A**

4. Hakim, önüne gelen bir olayda kanun koyucu gibi hareket etmeden önce aşağıdakilerden hangisini yapmak zorunda değildir?

- A) Mevcut kuralları yorumlamak
B) Atıf yapılan durumlarda atfa göre hareket etmek
C) Varsa örf-adet hukuku kuralını uygulamak
D) İhtihadı birleştirme kararını uygulamak
☒ E) Daha önce kendisinin veya bir başka hâkimin yarattığı kuralı uygulamak

(2012-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: Hakim önüne gelen bir olayda hukuk boşluğu ile karşılaştığında kanun koyucu gibi hareket etmeden önce mevcut kuralları yorumlamak, atıf yollarından yararlanmak varsa örf ve adet hukuku kurallarını uygulamak zorundadır. Hakim daha önce kendisinin veya bir başka hâkimin yarattığı kuralı uygulamak zorunda değildir. Zira hakim yarattığı hukuk bağlayıcı değildir. Hakim yarattığı hukuk o hakim ve benzer durumlarda diğer hakimleri bağlamaz. **Cevap E**

5. Türk Medeni Kanununda uyumsuzluğa uygulanacak herhangi bir hüküm bulunmaması durumunda hakim öncelikle hangi kaynaktan yararlanır?

- A) Karşılaştırmalı hukuk
B) Bilimsel makaleler
☒ C) Örf ve adet hukuku
D) Kıyas (Örneksime)

(2010-Ekim Dönemi Maliye Bakanlığı Gelir Uzman Yrd.)

Cevap: TMK m.1'e göre hakim bir uyumsuzluğa uygulanacak örf ve adet hukuku kuralı varsa hakim hukuk yaratma yoluna gidemez. Zira örf adet hukukunda konuya ilişkin hüküm varsa kanun boşluğu vardır ancak hukuk boşluğu yoktur. **Cevap C**

6. Normlar hiyerarşisiyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Tüzükler yönetmeliklerden sonra gelir
☒ B) Yönetmelikler kanunlardan sonra gelir
C) Uluslar arası anlaşmalar kanunlardan sonra gelir
D) Kanun hükmünde kararnameler tüzüklerden sonra gelir

(2010-Maliye Bak.Gelir Uzman Yard.)

Cevap: Normlar hiyerarşisi, hukuk normlarının derece ve kuvvetini belirlemede ve bir hukuk düzeninde var olan normların çokluğu anlamına gelmektedir. Hukuk düzeni bir piramide benzetilecek olursa bu piramit anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik ve adsız düzenleyici işlemlerden oluşan birden çok normun varlığını ifade etmektedir. Bu normlar farklı kademelerde yer almaktadır. Bu normlar arasında altlık ve üstlük ilişkisi söz konusu olmakta ve her norm geçerliliğini bir üst hukuk normundan almaktadır. Anayasalar ülkelelerin temel hukuki metinleri olarak ele alınmakta, buna istinaden kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, yönetmelikler ve benzeri isimler altında hukuki metinler çıkarılmaktadır.

Bu nedenle tüzükler, kanundan sonra yönetmelikler kanundan ve tüzüklerden sonra yer alır. 5170 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğinden sonra temel hak ve hürriyetleri ilgilendiren uluslar arası anlaşmalar kanunla çatıştığı takdirde uluslar arası anlaşma hükümleri uygulanacaktır. Bu sebeple normlar hiyerarşisinde sıralama şu şekildedir:

- 1) Anayasa ✓
- 2) Uluslar arası Anlaşmalar ✓
- 3) Kanunlar ✓
- 4) Tüzükler ✓
- 5) Yönetmelikler ✓
- 6) Diğer düzenleyici işlemler. **Cevap B**

7. **Medeni Kanun'un 1. maddesi gereğince, hâkimin kanunu, sözünün yanı sıra özüyle de uygulayabilmesi için ne yapması gerekir?**

- A) Kanunu açıklaması gerekir.
- ☒ B) Kanunu yorumlaması gerekir.
- C) Hukuk yaratması gerekir.
- D) Takdir yetkesini kullanması gerekir.
- E) İyiniyet kuralından yararlanması gerekir.

(2011-KPSS)

Cevap: Türk Medeni Kanun'un 1. maddesi gereğince, hâkimin kanunu, sözünün yanı sıra özüyle de uygulayabilmesi için öncelikle o kanunu yorumlaması gerekir². Yorum bir kanun hükmünün anlamının saptanması için yapılan zihinsel işlemdir³. Yorum metodları şunlardır;

- a) Lafzî yorum metodu
- b) Sübjektif tarihi yorum metodu
- c) Objektif tarihi yorum metodu
- d) Objektif zamana uygun yorum metodu

Cevap B

² ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.125

³ DURAL/SARI, C. I, s.124.

8. **Aşağıdakilerden hangisinin varlığı hâlinde hâkim, hukuk yaratma (kural koyma) yoluna başvurabilir?**

- A) Hukuk dışı alana ilişkin düzenlemenin bulunmaması durumunda
- ☒ B) Kasıtlı susma durumunda
- C) Nitelikli susmanın yani olumsuz düzenlemenin olduğu durumda
- ☒ D) Gerçek hukuk boşluğunun olduğu durumda
- E) Gerçek kanun boşluğunun olduğu durumda

(2011-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Hakim, TMK m.1'e göre ancak hukuk boşluğu varsa hukuk yaratma yoluna başvurabilir. Hukuk boşluğu ise bir uyumsuzluğa uygulanacak yazılı ve yazısız herhangi bir kuralın bulunmamasını ifade eder. Bir başka ifadeyle bir uyumsuzluğa uygulanacak örf ve adet hukuku kuralı varsa hakim hukuk yaratma yoluna gidemez. Zira örf adet hukukunda konuya ilişkin hüküm varsa kanun boşluğu vardır ancak hukuk boşluğu yoktur.⁴ **Cevap D**

9. **Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- ☒ A) Kanun, sözünü ve özüyle değiştiği bütün konularda uygulanır.
- B) Resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturur.
- ☒ C) Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa hâkim örf-âdet hukukundan önce yargı içtihatlarına bakar.
- D) Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun hükümleri uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır.

(2011-AB Genel Sekreterliği Uzman Yrd.)

Cevap: Kanun, sözünü ve özüyle değiştiği bütün konularda uygulanır. Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı

⁴ DURAL/SARI, C. I, s.139

nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir. Bu sebeple C seçeneğindeki ifade hatalıdır. Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır (TMK m.1). Resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturur. Bunların içeriğinin doğru olmadığını ispatı, kanunlarda başka bir hüküm bulunmadıkça, her hangi bir şekle bağlı değildir (TMK m.6). **Cevap C**

10. Hukukun kendisine hukuki sonuç bağladığı insan davranışına ne ad verilir?

- A) Haksız fiil
- B) Hukuki olay
- ☒ C) Hukuki fiil
- D) Duygu açıklaması
- E) İrade açıklaması

(2011-KPSS/GYGK)

Cevap: Hukukun kendisine hukuki sonuç bağladığı insan davranışına hukuki fiil denir⁵. Bir kişinin diğerini öldürmesi, yaralaması, bir kişinin bir yerden bir başka yere taşınması, bir resim yapması, bir hekimin ağır yaralı bir kişiye tıbbî müdahalede bulunmaması birer hukuki fiildir.⁶ Hukuk düzeni tarafından tasvip edilip edilmediklerine göre hukuki fiiller; hukuka uygun fiiller ve hukuka aykırı fiiller olmak üzere ikiye ayrılır. **Cevap C**

11. Medeni Kanun'un 129. maddesinde hısımlık dolayısıyla kimler arasında evlenmenin yasak olduğu açıkça hükme bağlandığı hâlde, Medeni Kanun'da hangi hısımlar arasında nişanlanmanın mümkün olmadığı düzenlenmemiştir.

Buna göre, Medeni Kanun'un 129. maddesi hükmü ile getirilen yasaklamanın nişanlanmaya da uygulanması aşağıdaki yorum yöntemlerinden hangisi kullanılarak gerçekleştirilebilir?

- A) Amaçsal yorum
- ☒ B) Kanunun evleviyetle uygulanması
- C) Zıt kanıt
- D) Sözel yorum
- E) Bilimsel yorum

(2010-KPSS)

Cevap: Medeni Kanun'un 129. maddesinde hısımlık dolayısıyla kimler arasında evlenmenin yasak olduğu açıkça hükme bağlandığı hâlde, Medeni Kanun'da hangi hısımlar arasında nişanlanmanın mümkün olmadığı düzenlenmemiştir. Medeni Kanun'un 129. maddesi hükmü ile getirilen yasaklamanın nişanlanmaya da uygulanması "evleviyet"le ulaşılabilecek bir sonuçtur. Zira kanunda evlenme için öngörülen yasağın nişanlanma için uygulanacağı sonucuna varılabilir. Evleviyet ilkesi (argumentum a fortiori) bir kanun hükmünün düzenlediği durumun önceliğinde kalan olaylara uygulanmasıdır. Evleviyet kuralının temelinde çoğun için azın da bulunacağı veya bütün için doğru olan şeyin parçalar için de doğru olacağı, daha önemli bir durum için kabul edilen bir hükmün daha az önemli bir durum için de uygulanması gerektiği fikri yatar. **Cevap B**

12. Belirli bir konuda, kanun tarafından mutlaka düzenlenmesi gereken olumlu veya olumsuz bir hükmün kanunda bulunmaması ve yorum yoluyla da kanundan bu konuya ilişkin bir hükmün çıkarılmaması hâlinde, aşağıdaki durumlardan hangisi söz konusu olur?

- A) Gerçek hukuk boşluğu
- ☒ B) Gerçek kanun boşluğu
- C) Gerçek olmayan hukuk boşluğu
- D) Gerçek olmayan kanun boşluğu
- E) Karşıt hüküm içeren kanun

(2010-KPSS/AB-PÖS)

Cevap: Belirli bir konuda, kanun tarafından mutlaka düzenlenmesi gereken olumlu veya olumsuz bir hükmün kanunda bulunmaması ve yorum yoluyla da kanundan bu konuya ilişkin bir hükmün çıkarılmaması hâlinde gerçek kanunun boşluğundan bahsedilir⁷. Bu boşluğa kanunun sistematigindeki boşluk da denir.⁸ Gerçek boşluk açık ya da örtülü olabilir. **Cevap B**

⁵ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.79

⁶ DURAL/SARI, C. I, s.188

⁷ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.140

⁸ DURAL/SARI, C. I, s. 135

13. Genel ve özel kanunların uygulanma hallerine ilişkin aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Aynı hususu düzenleyen iki özel kanun söz konusu ise, sonraki tarihli özel kanun uygulanır.
- B) Aynı hususu düzenleyen iki genel kanun söz konusu ise, daha sonraki genel kanun uygulanır.
- ☒ C) Genel kanun önceki tarihteki, özel kanun daha sonraki tarihte yürürlüğe girmişse genel kanun uygulanır.
- D) Özel kanun, genel kanundan sonra yürürlüğe girmişse özel kanun uygulanır.

(2010-Milli Emlak Denetmen Yrd.)

Cevap: Kanunlar, yürürlükte olmalarına rağmen bazı hallerde uygulanmazlar. Buna göre;

- a) Aynı hususu düzenleyen iki özel kanunun varlığı halinde sonraki tarihli özel kanun uygulanır.
- b) Aynı hususu düzenleyen iki genel kanunun varlığı halinde sonraki tarihli genel kanun uygulanır.
- c) Genel kanun önceki tarihte özel kanun daha sonraki tarihte yürürlüğe girmişse özel kanun uygulanır.
- d) Özel kanun önce genel kanun daha sonraki tarihte yürürlüğe girmişse hangi kanunun uygulanacağı husus doktrinde tartışmalıdır.⁹

Cevap C

⁹ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.112. Birinci görüşe göre özel kanun, ikinci görüşe göre genel kanun uygulanır. Üçüncü görüşe göre ise genel kanunun amacından hareket edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre genel kanun özel kanunun uygulanmasını istemiyorsa genel kanun uygulanır.

14. Aşağıdakilerden hangisi Medeni Kanun'un geriye yürümemesi ilkesinin istisnalarından biri değildir?

- A) Kazanılmamış haklar
- B) Kamu düzeni düşüncesiyle konulmuş hükümler
- C) Genel ahlak düşüncesiyle konulmuş hükümler
- ☒ D) Bir hakkın içeriğini belirleme konusunda eski kanunun uygulanması yeni kanunun emredici hükümlerine aykırı olduğunda
- E) Teamüllere uyma düşüncesiyle konulmuş hükümler

(2009-KPSS)

Cevap: Medeni Kanununun (genel anlamda kanunların) geriye yürümesi kanunların zaman bakımından uygulanmasıyla yakından ilgilidir. Hakkın önüne gelen uyumsuzlukta farklı tarihlere yürürlükte olan birden fazla kanundan hangisini uygulayacağı kanunların zaman bakımından uygulanmasını ilgilendirir. Kural olarak her kanun yürürlüğe girmesinden yürürlükten kalkmasına kadar geçen süreçteki olaylara uygulanır. Genellikle her kanun kendisinin hangi tarihte yürürlüğe gireceğini kendisi tespit eder: "Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer"; "Bu kanun ... tarihinde yürürlüğe girer"; "bu kanun yayımlandıktan ... gün/hafta/ay sonra yürürlüğe girer" gibi. Bu durumda kanun kendisinin belirttiği tarihte yürürlüğe girer ve yürürlüğe girdikten itibaren uygulanır. Kanun metninde kanunun hangi tarihte yürürlüğe gireceği konusunda bir hüküm yok ise, 23 Mayıs 1928 tarih ve 1322 sayılı Kanunların ve Nizamnamelerin Suret-i Neşir ve İlân ve Meriyet Tarihi Hakkındaki Kanunun 3'üncü maddesine göre kanun, Resmî Gazetede yayımlandığı günü izleyen günden itibaren 45 gün sonra yürürlüğe girer. Kanunların geriye yürümeyeceği, yani Medeni Kanunun yürürlük tarihinden önceki olaylara etkili olup olmayacağı kanunların yürürlüğe girmesiyle ilgili ikinci önemli husustur. Kural olarak her kanun ancak yürürlüğe girdiği tarihten sonra doğan hukuki ilişkilere uygulanır, diğer bir deyişle geçmişe etkili değildir. Bu husus gerek hukuki güvenlik ilkesi gerekse hukuk devleti ilkesinin gereğidir. Ancak Medeni Kanun bakımından bu kuralın bazı istisnaları vardır. Bu istisnai durumlarda kanunlar geçmişe yürüyebilir. Bu istisnalar şunlardır;

- a) Kazanılmamış (beklenen) haklar

- b) Medeni kanunun emredici hükümlerinin söz konusu olduğu haller
c) Kamu düzeni düşüncesiyle konulmuş hükümler
d) Ahlak düşüncesiyle konulmuş hükümler¹⁰
Cevap D

15. Aşağıdakilerin hangisi tarafın, kendi iddiasını ispatla yükümlü olması ilkesinin istisnalarından biri değildir?

- A) İddiasını herkesçe bilinen olgulara dayandıran kişi
B) Varlığı alışılmış ve normal sayılan olgulara dayanarak bir hakkın varlığını ileri süren kişi
C) Olumlu bir olaya dayanarak iddiada bulunan kişi
D) İddiasını kesin karineye dayandıran kişi
E) İddiasını adi karineye dayandıran kişi

(2009-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: İspat yüküne ilişkin genel kural, kaynağını TMK. m.6'dan alır. TMK m.6'ya göre "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür". Bu kural "Kanun başka bir Cevap belirlemedikçe iddia edilmiş bir olayın varlığını, bundan (olaydan) kendi lehine haklar doğan kimse ispat etmelidir" şeklinde anlaşılması gerekir. Burada vakıyı kimin ileri sürdüğü değil, bu vakılardan hangi tarafın lehine hak çıkardığı önemlidir. İspat yükünde herkesin iddiasını (ve herkesin lehine hak çıkardığı vakıaları) ispat edeceği kuralın istisnaları geliştirilmiştir. Bu istisnalar şunlardır;

a) Normal Durumun Aksini İspat

Doktrinde birçok yazar TMK. m.6'daki genel kuralın en önemli istisnasının, "normal durumun aksini, onu iddia edenin ispat edeceği" ilkesi olduğunu belirtmektedir. Bir durumun normal olup olmadığı da genel tecrübeler ve o çevredeki genel kabullere göre belirlenir. Ancak iddia-

lar karşılaştığında kimin ispat yükünün altında bulunduğu tespitini her zaman kolay olmamaktadır. Bunun için gerek ilmi gerekse kazai içtihatlarla bir takım ölçütlere yer verilmektedir:

- a) Yargıtay uygulamasında da kararlılık ifade eden ölçüye göre, ispat yükü hayatın olağan akışına aykırı iddia ve savunmada bulunana düşer.
b) İleri sürdüğü bir vakıadan lehine haklar çıkaran kimse iddia ettiği olayları ispat etmelidir. Örneğin bir hakkın doğumu için kanunun iyniyetin varlığını araması halinde asıl olan iyniyetin varlığıdır (TMK m.3/f.1). Bu nedenle kural olarak iyniyetin varlığı değil kötüniyetin varlığı ispat edilmelidir.

b) İspat Yükünün Kanunla Belirlendiği Haller

Kanun, bazı hallerde ispat yükünün kimde olacağını açıkça belirtmiştir (TMK m.6). Örneğin, velayetin kaldırılmasının sebepsiz olduğunu ispat yükü kadına düşer (TMK m.157). Yine nesebin tashihine itiraz davasında çocuğun o ana ve babadan olmadığını ispat davacılara aittir (TMK m.251). Buna göre

- Haksız fiilde zarar ve kusuru ispat etmek davacıya düşer.
- Velayetin kaldırılmasının sebepsiz olduğunu ispat yükü kadına düşer.
- Evlendikten en az 180 gün sonra doğan çocuğu reddeden kocanın, çocuğun kendisinden olması ihtimali bulunmadığını ispat etmesi gerekir.
- Nesebin tahsisine itiraz davasında çocuğun o ana ve babadan olmadığını ispat davacıya aittir.
- Haksız fiilde zararı ispat etmek davacıya düşer
- İstihdam edenin, hayvan sahibinin ve araç sahibinin kusursuzluğunu ispat etmesi gerekir.
- Sözleşmeyi yerine getirmeyen borçlunun bundan doğan zararı ödemekten kurtulabilmesi için kendisine hiçbir kusurun isnat edilemeyeceğini ispat etmesi gerekir. Fakat cezai şartta alacaklının uğradığı zarar kararlaştırılan cezai şart tutarını aşılırsa, borçlunun kusurlu olduğunu ispat yükü alacaklıya düşer.

¹⁰ AKİPEK G.Jale/AKINTÜRK Turgut/KARAMAN ATEŞ Derya: Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, C.1, İstanbul-2009, s.95vd.

- Kıymetli evrakta ihbar yapmakla mükellef olan kimse, bunu belli bir süre içinde yaptığını ispat etmek zorundadır.
- Sigorta edilen malın değerinin poliçede gösterilenden az olduğunu iddia eden sigortacı bunu ispata mecburdur.

c) Karineler

ca) Fiili karineler: Fiili karineler bilinen vakılardan bilinmeyenler hakkında kanunen değil aksine hakim tarafından çıkarılan sonuçlardır. Bir başka ifadeyle bir hukuk kuralı ile bağlı olmaksızın, hakim insanlar ve yaşam konusundaki tecrübelerinden yararlanarak belli olmayan vakıalar hakkında sonuç çıkarmasıdır. Fiili karine lehine olan taraf o hususu ispat etmiş sayılır. Örneğin destekten yoksun kalma tazminatıyla ilgili davalarda, fiili karineye (hayat tecrübesi) göre desteklik durumunun ispat edilmesine gerek yoktur.

cb) Kanuni karineler: Bunlar belli bir olaydan belli olmayan bir olay için kanun tarafından çıkarılan sonuçlardır. Kanuni karineler ikiye ayrılır;

- 1) Kesin kanuni karineler: Aksinin ispat edilemediği karinelerdir. Örneğin tapu sicilinde kayıtlı olan bir durumun kendisince bilinmediği yolunda bir iddia ileri sürülemez.
- 2) Adi kanuni karineler: Aksi ispat edilebilen karinelerdir. Örneğin iyiniyet karinesi, faiz ve kira bedeli gibi belirli zamanlarda ödenmesi gereken sair borçlardan ihtirazi kayıt ileri sürülmemesinin bir taksit için makbuz veren alacaklı ondan önceki taksitleri de almış sayılır.

Cevap E

16. Hâkimin takdir yetkisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Hâkimin takdir yetkisi denetlenemez
- B) Hâkimin takdir yetkisi kanun boşluğunu doldurmaya hizmet eder
- C) Hâkimin takdir yetkisi kural içi boşluk doldurma vasıtasıdır
- D) Hâkimin takdir yetkisi kanunların gerçek anlamını ortaya çıkarmaya yardımcı olur

(2010-KB Uzman Yrd.)

Cevap: Hâkimin takdir yetkisi kural içi boşluk doldurma vasıtasıdır. Takdir yetkisi denetime tabidir.

Takdir Yetkisinin Özellikleri (TMK m.4)

- 1) Hâkim ancak kanunun kendisine tanıdığı hallerde takdir yetkisini kullanabilir.
- 2) Hâkimin takdir yetkisini kullandığı durumlarda kural içi boşluktan (gerçek olmayan boşluktan) bahsedilir.
- 3) Takdir yetkisinin konusu hukuki olaya, sonuçlarına veya hem olaya hem de sonuçlarına ilişkin olabilir.
- 4) Hâkim takdir yetkisini kullanırken hukuka ve hakkaniyete göre karar verir.
- 5) Hâkimin takdir yetkisi sınırsız değildir.
- 6) Hâkimin takdir yetkisi üst yargı denetimine tabidir.
- 7) Hâkim takdir yetkisini kullanırken kanunun esas aldığı çıkarlar dengesini göz önünde tutmalıdır. **Cevap C**

17. Hâkimin yarattığı hukuk kuralının özellikleriyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Hâkimin boşluk doldurma faaliyeti Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi değildir.
- B) Hâkim, boşluk doldururken kanunun özünde yer alan esasla bağlıdır.
- C) Hâkim, boşluk doldururken yarattığı kural ile kanunun diğer hükümleri arasında bir uyum sağlamak zorundadır.
- D) Hâkim, boşluk doldururken Anayasa'daki değer hükümlerini göz önünde tutmalıdır.
- E) Hâkim, boşluk doldururken atıf yollarından yararlanır.

(2008-KPSS)

Cevap: Hâkimin Hukuk Yaratmasının Şartları Şunlardır¹¹:

- ❖ Hâkimin hukuk yaratması için hukuk boşluğu bulunması zorunludur. Kanunda olaya uygulanabilir bir hükmün bulunmaması

¹¹ DURAL Mustafa/SARI Sarı, Türk Özel Hukuku, C.1, İstanbul-2010, s.112; OĞUZMAN/BARLAS, Medeni Hukuk, İstanbul-2010, s.108-109

dan kasıt kanunda açık ya da örtülü (gerçek) bir boşluğun bulunmasıdır. Buna göre hukuk boşluğunda, hakim çözmek zorunda olduğu meseleye uygulanacak bir kanun hükmü ve örf –adet hukuku kuralı bulunmamalıdır. Kanunda yer alan hükmün yorumlanması ile çözülebilecek bir konuda hakim hukuk yaratma yetkisini kullanamaz. Zira kanunun yorumlanması boşluk doldurma değil, doğrudan kanunun uygulanmasıdır. Hukuk yaratma yetkisinin kullanılabilmesi için aynı zamanda örf ve adet hukukunda söz konusu kanun boşluğunu dolduracak herhangi bir hüküm bulunmamalıdır. Zira örf ve adet hukukunda kural varsa hukuk boşluğundan bahsedilmez bu durumda kanun boşluğundan bahsedilir. Hakim hukuk yaratma yetkisi sadece yetki değil aynı zamanda bir ödevdir. Zira hakim hak dağıtmaktan kaçınmaz.

Hakimin Hukuk Yaratırken Uygulayacağı Yöntem:

- ❖ Hakim hukuk yaratırken uygulayacağı yöntem TMK m.1'de ifade edilmiştir. Buna göre hakim kanun koyucu gibi hareket etmelidir. Buna göre hakimden beklenen, dava konusu olayla aynı tipteki olaylara uygulanabilecek, genel ve soyut nitelikte bir kural ortaya koymaktır.

Hakimin Hukuk Yaratırken Yararlanacağı Araçlar:

Hukukta boşlukla karşılaşan hakim bunu önce kanunda bulunan hükümleri örnekseme (kıyas) ya da öncelikle uygulayarak (evleviyet) çözmeye çalışacaktır.

Hakimin Yaratığı Hukukun Özellikleri:

- 1) Hakimin hukuk yaratması kanun hükmünde değildir¹².
- 2) Hakimin yarattığı hukuk kanun hükmünde olmadığından yaratılan hukuk kuralı emredici ve bağlayıcı değildir. Hatta hakim kendisini de bağlamaz. Bunun tek istisnası Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararlarıdır.

3) Hakimin hukuk yaratma yetkisi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi değildir.

4) Hakimin hukuk yaratma yetkisi üst yargı denetimine tabidir.

5) Hakimin hukuk yaratma yetkisi kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı değildir. Cevap E

ÖNEMLİ NOT

KPSS ve diğer Kurum sınavlarında özellikle hukuk yaratma yetkisi ile takdir yetkisi sık sık sorulmaktadır. Hukuk yaratma yetkisiyle ilgili olarak yukarıda verilen özellikler unutulmamalıdır.

18. Bilinen bir hukuki durumdan bilinmeyen bir durumun varlığı sonucuna ulaşmaya hukukta verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Karine
- B) Varsayım
- C) Beyyine (ispat) külfeti
- D) Zaruret hali
- E) Kıyas

(2008-Sosyal Güvenlik Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: Mevcut ve bilinen olgulardan (vakialardan) bilinmeyen bir olgunun (vakianın) mevcudiyeti sonucunu çıkarmaya karine denir. Karinelerin en önemli fonksiyonu, iddiasını bir karineye dayandıran kimseyi ispat yükünden kurtarması, bunu karşı tarafa geçirmesidir. Karineler; adi ve kesin karineler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır: Adi karineler; aksi ispat edilebilen, yani çürütülebilen karinelerdir. Hukukumuzdakilerin çoğu adi karinedir. Kesin karine örnekleri şunlardır;

- Çocuğu doğuran kadın anadır.
- Hiç kimse, tapu sicilinde kayıtlı bir hususu bilmediğini ileri süremez.
- Herkes yeni bir yerleşim yeri kurmadıkça eskisini korur.
- İrade bozukluğu hâlinde öngörülen süre içinde iptal davası açmamanın, kurulmuş olan evliliğin kabullenilmesi anlamına gelmesi. Cevap A

¹² DURAL/SARI, s.116

19. Hâkim hukukta boşluk olması durumunda aşağıdaki yollardan hangisine başvurur?

- ☒ A) Kıyas
- B) Örf ve âdet
- C) Atıf
- D) Analiz
- E) Karşı kavram kanıtı

(2007-KPSS)

Cevap: Hakimin hukuk yaratması için hukuk boşluğu bulunması zorunludur. Kanunda olaya uygulanabilir bir hükmün bulunmamasından kasıt kanunda açık ya da örtülü (gerçek) bir boşluğun bulunmasıdır. Buna göre hukuk boşluğunda, hakimin çözmek zorunda olduğu meseleye uygulanacak bir kanun hükmü ve örf-âdet hukuku kuralı bulunmamalıdır. Kanunda yer alan hükmün yorumlanması ile çözülebilecek bir konuda hakimin hukuk yaratma yetkisini kullanamaz. Zira kanunun yorumlanması boşluk doldurma değil, doğrudan kanunun uygulanmasıdır. Hukuk yaratma yetkisinin kullanılabilmesi için aynı zamanda örf ve âdet hukukunda söz konusu kanun boşluğunu dolduracak herhangi bir hüküm bulunmamalıdır. Zira örf ve âdet hukukunda kural varsa hukuk boşluğundan bahsedilmez bu durumda kanun boşluğundan bahsedilir. Hukukta boşlukla karşılaşan hakim bunu önce kanunda bulunan hükümleri örnekseme (kıyas) ya da öncelikle uygulayarak (evleviyet) çözmeye çalışacaktır. Cevap A

20. Hâkimin hukuk yaratmasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) Hâkimin hukuk yaratması hukukta boşluk olduğu takdirde söz konusu olur.
- B) Hâkim kural içi boşlukta da hukuk yaratır.
- C) Hâkim kanunda boşluk varsa hukuk yaratır.
- D) Hâkim konuya ilişkin örf ve âdet kuralı bulursa bile hukuk yaratır.
- E) Hâkimin hukuk yaratması takdir yetkisi kapsamındadır.

(2007-Ziraat Bankası Müfettiş Yrd.)

Cevap: Hakimin hukuk yaratmasının en önemli şartı hukuk boşluğunun bulunmasıdır. Türk Medeni Kanunu m.1'e göre; Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir. Buna göre hakim, kural içi boşlukta, kanunda boşluk varsa ya da örf ve âdet hukukunda hüküm varsa hukuk yaratamaz. Cevap A

☑ ÖNEMLİ NOT

Hakimin hukuk yaratması ile takdir yetkisini kullanması karıştırılmamalıdır. Hakim bir hukuk boşluğu ile karşılaştığı zaman hukuk yaratma yoluna gider. Takdir yetkisi ise kural içi boşluk olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır.

21. Hâkimin hukuk yaratması ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Hâkimin hukuk yaratması, kanunda örtülü boşluk varsa mümkündür.
- ☒ B) Hâkimin hukuk yaratması, kanunda açık boşluk varsa mümkündür.
- ☒ C) Hâkimin hukuk yaratması, kanunda kural içi boşluk varsa mümkündür.
- ☒ D) Kanun koyucu bir konuda kasıtlı sustuğu takdirde, hâkim susulan durumu doldurur.
- ☒ E) Kanun metni ihtiyaca cevap vermiyorsa kanunda boşluk vardır ve hâkim bu boşluğu doldurur.

(2006-KPSS)

Cevap: Hakimin Yarattığı Hukukun Özellikleri şunlardır:

- 1) Hakimin hukuk yaratması kanun hükmünde değildir¹³.
- 2) Hakimin yarattığı hukuk kanun hükmünde olmadığından yaratılan hukuk kuralı emredici ve bağlayıcı değildir. Hatta hakimin kendisini de

¹³ DURAL/SARI, s.116

bağlamaz. Bunun tek istisnası Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararlarıdır.

3) Hakimin hukuk yaratma yetkisi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi değildir.

4) Hakimin hukuk yaratma yetkisi üst yargı denetimine tabidir.

5) Hakimin hukuk yaratma yetkisi kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı değildir. **Cevap B**

NOT: Hukuk yaratma yetkisiyle ilgili geniş açıklama için 17. sorunun cevabına bakınız

22. Bir somut olaya uygulanacak yazılı ya da yazılı olmayan bir hukuk kuralının bulunmaması durumuna ne ad verilir?

- ☒ A) Hukuk boşluğu
- ☐ B) Kural içi boşluk
- ☐ C) Örtülü boşluk
- ☐ D) Kanun boşluğu
- ☐ E) Açık boşluk

(2005-KPSS)

Cevap: Bir somut olaya uygulanacak yazılı ya da yazılı olmayan bir hukuk kuralının bulunmaması durumuna hukuk boşluğu adı verilir. Boşluk çeşitleri şunlardır:

1. Kural İçi Boşluk: Kural içi boşlukta kanun koyucu bilinçli olarak âdil bir çözüm bulunabilmesi için çözümü uygulamaya ve bilime bırakmıştır. Yani kural içi boşlukta kanun koyucu belli bir hukuki mesele için bir çözüm öngörmüştür; fakat bu çözümün somut olaya doğrudan uygulanması mümkün değildir. Bu durumda kanun koyucunun bilerek ve isteyerek bıraktığı bir boşluktan söz edilir. Kural içi boşluk teknik anlamda bir kanun boşluğu değildir; hakim bunu takdir yetkisini kullanarak doldurur.

2. Kural Dışı Boşluk (Kanun Boşluğu): Kural içi boşlukların dışında kalan diğer boşlukların hepsi kural dışı boşluktur. Bu boşlukları kanun koyucu istemeden bırakmıştır. Kural dışı boşlukların ortaya çıkış nedeni, kanun koyucunun bu boşluğu görmemiş olması veya düzenleme ihtiyacı yaratan hukuki konuların kanunun yürürlüğe girmesinden sonra ortaya çıkmasıdır.

a) Açık Boşluk: Kanunda somut olaya uygulanabilecek bir çözüm bulunması gerekirken, böyle bir çözümün bulunmamasıdır. Örneğin bo-

şanmada velâyet hakkının eşlerden birine bırakılması hâlinde, diğer eşin çocukla kişisel ilişki kurma hakkı vardır. Çocukla kişisel ilişki kuran tarafın ölmesi hâlinde, o tarafın ana-babasının çocukla kişisel ilişki kurması kanunda düzenlenmemiştir.

b) Açık Olmayan Boşluk: Kanunda konuya ilişkin bir düzenleme mevcuttur. Ancak bu düzenleme tatmin edici değildir. Kanuna uygun olarak verilecek karar âdil olmayacaktır. Hakimin aşırı ölçüde geniş tutulmuş bir kuralı mevcut olaya uygulaması adaletsiz sonuç yaratacaksa, hakim kuralı sınırlayabilecektir. Hakimin burada izleyeceği yol, kuralı daraltarak maddenin amacına uygun sınırlamaya gidilerek olaya uygulamaktır. Örneğin "ayırt etme gücü olmayan bir kimsenin yaptığı sözleşmeler geçersizdir (MK m. 15)". Bu madde istenilenden daha geniş tutulmuştur. Nitekim, ayırt etme gücünden yoksun bir kimsenin yaptığı satış sözleşmesinde aldığı bilete en büyük ikramiye çıkması hâlinde satış sözleşmesi geçerli sayılmaktadır.

3. Gerçek Boşluk-Gerçek Olmayan Boşluk: Kural içi boşluk sayılmayan kanun boşluğu olarak da isimlendirilen kural dışı boşluk, kendi içinde ikiye ayrılır. Belli bir hukuki konuda, kanunda bir hüküm olması gerekirken hiçbir hüküm öngörülmemişse, gerçek boşluk söz konusu olur. Buradaki boşluk, hukuk sistematüğinden doğan boşluktur. Gerçek boşlukta bir düzenlemenin yapılması gereken bir meselede, kanun koyucu, bir çözüm öngörmemiştir. Örneğin bir kimsenin cenaze masrafları kendi terekesinden indirilir (MK m. 507). Kişinin terekesinin aktifinde cenaze masraflarını karşılayacak bir miktar yoksa, cenaze masraflarının nereden karşılanacağına ilişkin bir hüküm kanunda yer almamıştır. Burada bir gerçek boşluk söz konusudur. Gerçek olmayan boşlukta ise, esasen bir boşluk söz konusu değildir. Çünkü somut olaya uygulanacak bir kural vardır. Fakat bu kural olayın çözümü için tatmin edici değildir. **Cevap A**

23. Bir ülkede yetkili makamlar tarafından konulmuş olan ve yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tümüne birden ne ad verilir?

A) Müspet hukuk
B) Tabii hukuk
C) Mevzuu hukuk
D) Gelenek hukuku
E) Örf ve adet hukuku

(2005-Maliye Bakanlığı Gelir Uzman Yardımcılığı)

Cevap: Bir ülkede yetkili makamlar tarafından konulmuş olan ve yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tümüne birden mevzuu hukuk denir¹⁴. Mevzuu hukuk belirli bir dönemde yürürlükte olan yazılı kuralları ifade eder. Bunlar kanun, kanun hükmünde kararname, uluslar arası anlaşmalar, tüzük, yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemlerdir. Bunların tamamına mevzuat denilmektedir. **Cevap C**

24. "Hakim, olayın özellikleri ve kusurun ağırlığına göre tazminatın şeklini ve kapsamını belirler." hükmüyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Bu hükümde bir yorum sorunu söz konusudur.
B) Hâkim bu hükmü hukuk yaratarak tamamlar.
C) Bu hükümde kanun koyucu kasıtlı olarak susmuştur; herhangi bir boşluk yoktur.
D) Burada kanun koyucu tarafından bilinçli olarak bırakılmış ve hâkim tarafından doldurulabilecek bir kural içi boşluk söz konusudur.
E) Burada bir kanun boşluğu vardır; hakim örf ve adet hukukuna başvurur.

(2004-KPSS)

Cevap: Kanunda yer alan bu hükümde kanun koyucu tarafından bilinçli olarak bırakılmış ve hâkim tarafından doldurulabilecek bir kural içi boşluk söz konusudur. Kural içi boşlukta kanun koyucu bilinçli olarak adil bir çözüm bulunabilmesi için çözümü uygulamaya ve bilime bırakmıştır. Yani kural içi boşlukta kanun koyucu belli bir hukuki mesele için bir çözüm öngörmüştür; fakat bu çözümün somut olaya doğrudan uygulanması mümkün değildir. Bu durumda kanun koyucunun bilerek ve isteyerek bıraktığı bir boşluktan söz edilir. Kural içi boşluk teknik anlamda bir kanun boşluğu değildir; hakim bunu takdir yetkisini kullanarak doldurur. Hakim olayın özelliğine göre kusurun ağırlığına göre tazminatın şeklini ve kapsamını belirleyecektir. **Cevap D**

25. Bir ülkede belirli bir zamanda yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tümüne birden ne ad verilir?

A) Tabii hukuk
B) Yazılı hukuk
C) Mevzuu hukuk
D) Müspet hukuk
E) Normatif hukuk

(2004-Maliye Bakanlığı Gelir Uzman Yrd.- Vergi Denetmen Yrd.)

Cevap: Bir ülkede yetkili makamlar tarafından konulmuş olan ve yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tümüne birden mevzuu hukuk denir¹⁵. Mevzuu hukuk, yetkili makamlarca konulmuş hukuk kurallarının bütünüdür. Bunlar kanun, kanun hükmünde kararname, uluslar arası anlaşmalar, tüzük, yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemlerdir. Bunların tamamına mevzuat denilmektedir. **Buna karşılık, belli bir dönemde yürürlükte bulunan hukuk kurallarının bütünü pozitif veya müspet hukuku oluşturur.** Bu deyinimin içerisine, yetkili makamlar tarafından çıkarılan kanunlar (yasalar), tüzükler (nizamnameler), yönetmelikler (talimatnameler) gibi yazılı metinlerle tespit olunan kurallara girdiği gibi, henüz yazılı bir şekle bürünmemiş olan ve fakat

¹⁴ ÖZTAN Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları, Ankara-2004, s.34

¹⁵ ÖZTAN Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları, Ankara-2004, s.34

uyulması zorunlu olan örf ve adet kuralları da girer. Hatta mahkeme içtihatları ile doktrinin dahi bir dereceye kadar bu deyimine içine girdiği söylenebilir. **Cevap D**

☒	ÖNEMLİ NOT
MEVZU HUKUK: Belirli dönemde yetkili makamlarca konulan yazılı hukuk kurallarını ifade eder.	
POZİTİF HUKUK (MÜSPET HUKUK): Belirli dönemde yürürlükte olan yazılı ve yazısız hukuk kurallarını ifade eder.	

26. Hakim'in hukuk yaratmasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- ☒ A) Hakim'in hukuk yaratması kuvvetler ayrılığı prensibine ters düşer
- ☐ B) Kasıtlı susma halinde hakim hukuk yaratma yoluna gidemez
- ☐ C) Hakim'in yarattığı hukuk kural dışı boşluk için söz konusudur.
- ☐ D) Hakim'in yarattığı hukuk hakimi sadece o olay için bağlar.
- ☐ E) Hakim'in yarattığı hukuk için Anayasa Mahkemesinde Anayasaya aykırılık iddiasında bulunulamaz.

(2003-KPSS)

Cevap: Hakim'in hukuk yaratmasının özellikleri şunlardır:

- 1) Hakim'in hukuk yaratması kanun hükmünde değildir¹⁶.
- 2) Hakim'in yarattığı hukuk kanun hükmünde olmadığından yaratılan hukuk kuralı emredici ve bağlayıcı değildir. Hatta hakim'in kendisini de bağlamaz. Bunun tek istisnası Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararlarıdır.
- 3) Hakim'in hukuk yaratma yetkisi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi değildir.

- 4) Hakim'in hukuk yaratma yetkisi üst yargı denetimine tabidir.
- 5) Hakim'in hukuk yaratma yetkisi kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı değildir. **Cevap A**

NOT: Hukuk yaratma yetkisiyle ilgili geniş açıklama için 17. sorunun cevabına bakınız

27. Aşağıdakilerden hangisi özel hukuk dallarından değildir?

- A) Borçlar Hukuku
- B) Ticaret Hukuku
- C) Aile Hukuku
- ☒ D) Vergi Hukuku

(2003-Maliye Bakanlığı Gelir Uzman Yrd.- Vergi Denetmen Yrd.)

Cevap: Vergi hukuku özel hukukun değil kamu hukukunun alt dalı içinde yer almaktadır.

A) Özel Hukukun Alt Dalları:

- 1) Medeni Hukuk
- 2) Borçlar Hukuku
- 3) Ticaret Hukuku
- 4) Devletler Özel Hukuku

B) Kamu Hukukun Alt Dalları:

- 1) Anayasa Hukuku
- 2) İdare Hukuku
- 3) Ceza Hukuku
- 4) Genel Kamu Hukuku
- 5) Yargılama Hukuku
- 6) Mali Hukuk
- 7) Devletler Umumi Hukuku. **Cevap D**

**Takdir Yetkisi/Dürüstlük İlkesi
(TMK m.2)/İyiniyet (TMK m.3)**

28. Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesine göre, aşağıdakilerden hangisi dürüst davranmanın işlevlerinden biri değildir?

- ☒ A) Kişinin dürüst davranma yoluyla bir taşınır üzerinde aynı hak kazanması
- B) Sözleşmedeki irade açıklamalarının yorumlanmasında kullanılan güven ilkesi
- C) Sözleşmenin değişen şartlara uyarlanması
- D) Hukuki işlemlerdeki başlıkların tamamlanması
- E) Kanunun hâkim tarafından yorumlanması

(2009-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: Dürüstlük kuralı, herkesin uyması gerekli olan genel ve objektif bir davranış kuralıdır. Dürüstlük kuralı hakların kullanılmasında ve borçların ifasında uyulması gereken emredici bir kural mahiyetindedir. Dürüstlük kuralı;

- a) Kanun hükümlerinin yorumlanmasında
- b) Kanuna karşı hilenin önlenmesinde
- c) Hukuki işlemlerin kuruluşunda
- d) Sözleşme yapma zorunluluğunun tespitinde
- e) Sözleşme müzakeresinde özenli davranılmasında
- f) Sözleşme öncesi sorumluluğun (Culpa in Contrahendo) tespitinde
- g) Tek taraflı hukuki işlemlerin yorumlanmasında
- h) Sözleşmelerin kuruluşunda
- i) Sözleşmelerin yorumlanmasında ve tamamlanmasında
- j) Sözleşmeden doğan borçların belirlenmesinde
- k) Sözleşmede değişiklik yapılmasında
- l) Sözleşmelerin sona erdirilmesinde
- m) Sözleşmelerin tahvilinde
- n) Yan yükümlerde

o) Hakların kapsamını genişletmede uygulama alanı bulur¹⁷. Hakların kazanılmasında dürüstlük kuralı değil iyiniyet etkilidir. **Cevap A**

29. İyiniyet ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- ☒ A) Hakların kazanılmasında rol oynar.
- B) Bir kimsenin bilgisizliği veya yanlış bilgiye sahip olması kendi kusurundan kaynaklanıyorsa, bu kimse iyi niyetli sayılmaz.
- C) Daha çok hakların devren kazanılmasında söz konusu olur.
- ☒ D) Taşınmaz eşya üzerinde sınırlı ayni hakların kazanılmasında söz konusu olmaz.
- E) Bir hakkın geçerli surette kazanılmasını önleyen herhangi bir hususun hakkı kazanacak kimse tarafından bilinmemesidir.

(2009-Kalkınma Bankası Uzman Yrd.)

Cevap: Kanunun iyiniyete sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır (TMK m.3/f.1). Ancak durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz (TMK m.3/f.2). İyiniyet, bir hakkın kazanılmasında gerekli olan şartların kendisinde bulunmadığı konusunda kişinin bilgisizliği ya da yanlış bilgisi olarak tanımlanabilir. İyiniyet hakların kazanılmasında uygulanan bir kuraldır. Bir kimsenin bilgisizliği veya yanlış bilgiye sahip olması kendi kusurundan kaynaklanıyorsa, bu kimse iyi niyetli sayılmaz. İyiniyet gerek taşınırlarda gerekse taşınmazlarda hak kazanımını sağlar. Bu nedenle sınırlı ayni hakların kazanılmasında da iyiniyet etkilidir. **Cevap D**

¹⁷ DURAL/SARI, s.203 vd-ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.167-168.

30. Aşağıdakilerin hangisinde dürüstlük kuralı uygulanmaz?

- A) Sözleşme öncesi bir sorumluluğun (Culpa in contrahendo) söz konusu olması hâlinde
- B) Bir hukuki işlemin tahvilinde
- C) Bir hukuki işlemin yorumunda güven prensibinin uygulanması hâlinde
- D) Vasiyetnamenin yorumunda
- ☒ E) Hukuki işlemlerde boşlukların doldurulmasında

(2008-Ziraat Bankası Müfettiş Yrd.)

Cevap: 28. sorunun çözümü incelendiğinde hukuki işlemlerde boşluk doldurma hususunda dürüstlük kuralının uygulanmayacağı görülür.

Cevap E

31. Hakkın kötüye kullanılmasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- ☒ A) Bir kimsenin kendisine sağlayacağı yararlar karşı tarafa vereceği zarar arasında aşırı dengesizlik olması halinde hak kötüye kullanılıyor demektir.
- ☒ B) Hakkın kötüye kullanımıyla dürüstlük kuralı arasında sıkı bir bağ vardır.
- C) Hakkın kötüye kullanımından söz etmek için kişiye önceden tanınmış bir hakkın varlığı gereklidir.
- D) Hakkın kötüye kullanılmış olmasını hâkim resen dikkate alır.
- ☒ E) Hakkın kötüye kullanılmasında bir zarar ya da zarar tehlikesi yaratılması aranmaz.

(2007-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: TMK m.2/f.2'ye göre "Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz". Bu hükümle Medeni Kanunun hiçbir hakkın kötüye kullanılması şeklinde bir yetkiyi içermediğini, bu nedenle hakkın içerdiği yetkiyi aşan şekilde kullanımının hak olarak hukuk düzenince korunmayacağı anlaşılmaktadır. Hakkın kötüye kullanılması olarak adlandırılan bu durumda hakkın ne zaman kötüye kullanılmış sayılacağını Kanun belirlememiştir. Ancak bir hakkın kötüye kullanılmış olduğunu gösteren bazı olgular aşağıdaki gibi tespit edilebilir. Hakkın kötüye kullanılmış sayılmasının şartları şunlardır;¹⁸

gıdaki gibi tespit edilebilir. Hakkın kötüye kullanılmış sayılmasının şartları şunlardır;¹⁸

- a) Hakkın kullanılmasında menfaatin bulunmaması
- b) Hakkın kullanılmasında menfaatle başkasının uğrayacağı zarar arasında aşırı nispetsizlik bulunması
- c) Çelişkili davranışta bulunma (uyandırılan güvene aykırı davranışta bulunma)
- d) Hakkın tanınmasındaki amaca aykırı kullanılması
- e) Kendi ahlaka aykırı davranışına dayanarak hak kullanılması. Cevap E

☒ **ÖNEMLİ NOT**

Hakkın kötüye kullanılmış sayılması için failin kusurlu olması ve özellikle zarar verme kastının bulunması zorunlu değildir. Aynı şekilde hakkın kötüye kullanılmış sayılması için zarar verilmiş olması veya zarar tehlikesi bulunması zorunlu bir şart değildir.

32. Aşağıdakilerden hangisi kanunda dürüstlük kuralı ile aynı maddede düzenlenmiştir?

- A) İyi niyet ilkesi
- ☒ B) Hakkın kötüye kullanılması yasağı
- C) Hâkimin takdir yetkisi
- D) Hakkaniyet ilkesi
- E) Hâkimin özen göstermesi

(2006-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: TMK m.2'ye göre "Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır". "Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz." Bu hükümle, Medeni Kanun, hiçbir hakkın, o hakkın kötüye kullanılması şeklinde bir yetki içermediğini, bu nedenle içerdiği yetkiyi aşan şekilde bir kullanımın hak olarak hukuk düzeni tarafından korunmayacağını belirtmiştir. Böylelikle, Medeni Kanun bütün haklar yönünden genel bir ahlaki

¹⁸ DURAL/SARI, C. I, s.241

bir sınırlama getirmiştir¹⁹. Bu sınırlamaya göre; dürüstlük kuralına, özellikle de tanınmasındaki amaca uygun kullanıldığı ölçüde bir hakkın varlığından söz etmek mümkündür. Bu sınırın aşıldığı durumlarda, hakkın sahibine tanındığı yetkilerin dışına çıkmış olmakta, bir hakkın kullanıldığı görüntüsü altında haksız bir davranış gerçekleştirilmektedir. Örneğin, bir kimsenin, başkasının arsasına inşaat yapması, kendi arsasındaki inşaatı komşu arsaya taşıması haksız davranıştır. Burada kişinin o konuda (başkasının arsasına inşaat yapmakta veya inşaatını komşu arsaya taşırmakta) hiçbir hakkı yoktur. Buna karşılık; hakkın kötüye kullanılması durumunda ise hak, kendi sınırları içinde kalmakla beraber amacına aykırı olarak kullanılmıştır. Burada kişinin o konuda bir hakkı vardır ve kişi bu hakkı hak sahibi sıfatıyla kullanmaktadır; ancak bu hak amaca aykırı olarak kullanıldığı için kişi söz konusu hakkını kötüye kullanmış olur. **Cevap B**

33. Aşağıdakilerin hangisinde iyiniyetin rolü vardır?

- ☒ A) Sözleşmenin tamamlanmasında
- ☒ B) Bir hukuki sonucun doğmasında
- C) Bir borcun ifasında
- D) Sözleşmenin uyarlanmasında
- E) İrade beyanlarının yorumlanmasında

(2003-KPSS)

Cevap: Dürüstlük kuralı, herkesin uyması gerekli olan genel ve objektif bir davranış kuralıdır. Dürüstlük kuralı hakların kullanılmasında ve borçların ifasında uyulması gereken emredici bir kural mahiyetindedir. Dürüstlük kuralı;

- a) Kanun hükümlerinin yorumlanmasında
- b) Kanuna karşı hilenin önlenmesinde
- c) Hukuki işlemlerin kuruluşunda
- d) Sözleşme yapma zorunluluğunun tespitinde
- e) Sözleşme müzakeresinde özenli davranılmasında
- f) Sözleşme öncesi sorumluluğun (Culpa in Contrahendo) tespitinde

- g) Tek taraflı hukuki işlemlerin yorumlanmasında
- h) Sözleşmelerin kuruluşunda
- i) Sözleşmelerin yorumlanmasında ve tamamlanmasında
- j) Sözleşmeden doğan borçların belirlenmesinde
- k) Sözleşmede değişiklik yapılmasında
- l) Sözleşmelerin sona erdirilmesinde
- m) Sözleşmelerin tahvilinde
- n) Yan yükümlerde
- o) Hakların kapsamını genişletmede uygulama alanı bulur²⁰. Hukuki sonucun doğumunda iyiniyetin rolü vardır. **Cevap B**

34. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılması ile aşağıdakilerden hangisi arasında sıkı bir ilişki vardır?

- A) İyiniyet ilkesi
- B) Hakimin açık boşluk doldurması
- C) Hakimin takdir yetkisi
- ☒ D) Dürüst davranma ilkesi
- E) Hakimin kural içi boşluk doldurması

(2002-KPSS)

Cevap: 28. sorunun çözümü incelendiğinde hakkın açıkça kötüye kullanılması yasağı ile dürüstlük ilkesi arasında sıkı bir ilişki olduğu görülecektir. **Cevap D**

35. Aşağıdakilerin hangisinde dürüstlük kurallarının etkisi yoktur?

- A) Sözleşmelerin uyarlanmasında
- B) Sözleşmelerin yorumlanmasında
- C) Sözleşmelerin kurulmasında
- ☒ D) Sözleşmelerin şekle tabi kılınmasında
- E) Sözleşmelerin tamamlanmasında

(2001-KMS)

Cevap: 28. sorunun çözümü incelendiğinde sözleşmelerin şekle tabi kılınmasında dürüstlük ilkesinin rolü olmadığı görülecektir. **Cevap D**

¹⁹ www.huseyinaltas.net (Erişim Tarihi:24.07.2010)

²⁰ DURAL/SARI, s.203 vd-ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.167-168.

**Hak Kavramı/Hakların Türleri
/ Korunması**

36. Aşağıdakilerden hangisi kişinin özel hakları arasında yer almaz?

- ☒ A) Seçme ve seçilme hakkı
- B) Mülkiyet hakkı
- C) Kişilik hakkı
- D) Alacak hakları
- E) Telif hakları

(2011-KPSS/GYGK)

Cevap: Seçme ve seçilme hakkı kişinin özel hakları arasında yer almaz. Bu hak siyasi haklar arasında yer alır. **Cevap A**

37. Bir kimsenin bizzat kendi fiil ve işlemleriyle kendi lehine haklar, aleyhine borçlar yaratabilme iktidarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hak ehliyeti
- B) Mutlak hak
- C) Kişilik hakkı
- ☒ D) Fiil ehliyeti

(2011-Milli Emlak Denetmen Yrd.)

Cevap: Bir kimsenin bizzat kendi fiil ve işlemleriyle kendi lehine haklar, aleyhine borçlar yaratabilme iktidarına fiil ehliyeti denir. Daha geniş bir ifadeyle, fiil ehliyeti, kişinin kendi fiilleriyle hak ve borçlar kurabilmesi, bunlara son vermesi ya da yeni hukuki durumlar yaratabilmesidir.²¹ Fiil ehliyetin koşulları TMK m.10 ve m.14'de belirlenmiştir. Buna göre ayırt etme gücü olan, kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır. TMK m.10'dan anlaşılacağı üzere fiil ehliyetinin iki olumlu bir olumsuz olmak üzere üç tane şartı vardır. Olumlu şartlar, erginlik (rüşd) ve ayırt etme gücü (temyiz kudreti), olumsuz şart ise kısıtlı olmamadır. **Cevap D**

38. Geçerli bir hukuki işlemin kurulabilmesi için aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Hukuki işlem ehliyetine sahip olmak
- B) Hukuki işlem yapma iradesinin bulunması
- C) İradenin öngörülen şekilde açıklanmış olması
- ☒ D) Kişinin hukuki işlem yapma niyeti ile uyumlu olması

(2011-AB Genel Sekreterliği Uzman Yrd.)

Cevap: Geçerli bir hukuki işlemin kurulabilmesi için hukuki işlem ehliyetine sahip olma, hukuki işlem yapma konusunda iradenin açıklanması, iradenin öngörülen şekilde açıklanması gerekir. Bu açıdan kişinin iradesiyle hukuki işlem yapma niyetinin uyumlu olması gibi bir şart aranmamaktadır. **Cevap D**

39. Satım sözleşmesinde satılan mal ayıplı olduğu takdirde, alıcının onun ayıpsız ile değiştirilmesini istemesi ne tür bir haktır?

- A) Alelade hak
- B) Kişilik hakkı
- C) Sınırlı aynı hak
- D) Kurucu yenilik doğuran hak
- ☒ E) Değiştirici yenilik doğuran hak

(2009-Kalkınma Bankası Uzman Yrd.)

Cevap: Satım sözleşmesinde satılan mal ayıplı olduğu takdirde, alıcının onun ayıpsız ile değiştirilmesini istemesi değiştirici yenilik doğuran haklardandır. Yenilik doğuran haklar, tek taraflı irade açıklamasıyla hukuki ilişkinin kurulmasını, değiştirilmesini ya da sona erdirilmesini sağlayan kayıt ve şarta bağlanamayan bir kez kullanılmakla tükenen haklardır.²² **Cevap E**

²¹ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 44

²² DURAL/SARI, C. I, s. 179

40. Aşağıdakilerden hangisi kurucu yenilik doğuran bir hak niteliği taşır?

- A) Alacak hakkı
- B) Cezai şart
- ☒ C) Ön alım hakkı
- D) Fesih hakkı
- E) Faiz

(2011-KPSS)

Cevap: Yenilik doğuran haklar, tek taraflı irade açıklamasıyla hukuki ilişkinin kurulmasını, değiştirilmesini yada sona erdirilmesini sağlayan kayıt ve şarta bağlanamayan bir kez kullanılmakla tükenen haklardır.

a) **Kurucu Yenilik Doğuran Haklar:** Kurucu yenilik doğuran haklar irade açıklamasıyla birlikte hukuki ilişkinin kurulmasını sağlar. Örnek olarak önalım hakkı, vefa hakkı ve alım hakkı verilebilir.

b) **Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar:** Değiştirici yenilik doğuran haklar kullanılmakla hak sahibi mevcut bir hukuki durumu değiştirir. Örneğin alacaklının borçlunun temerrüde düşmesi üzerine BK m.106'da öngörülen hakları kullanması (ifayı red müspet zararın tazmini sözleşmeden dönme menfi zararın tazmini).

c) **Bozucu Yenilik Doğuran Haklar:** Bozucu yenilik doğuran haklar kullanılmakla hak sahibi hukuki ilişkinin bozulmasına mevcut durumun ortadan kaldırılmasını sağlar. Örneğin fesih hakkı, mirasın reddi ve temsil yetkisinin azli yetkisinin kullanılması seçenekler de yer alan icap, yenilik doğurucu bir hak değildir. **Cevap C**

41. Kullanıldıkları zaman mevcut bir hukuki durumu tamamen ortadan kaldıran haklara ne ad verilir?

- A) Kişilik hakları
- B) Kurucu yenilik doğuran haklar
- C) Alelade haklar
- ☒ D) Bozucu yenilik doğuran haklar
- E) Değiştirici yenilik doğuran haklar

(2009-KPSS/GYGK)

Cevap: Kullanıldıkları zaman mevcut bir hukuki durumu tamamen ortadan kaldıran haklara bozucu yenilik doğuran haklar denir²³. Söz gelimi bir dernek üyesinin üyelikten istifa etmesi (TMK m.66) veya çıkarılması bozucu yenilik doğurucu haktır. Aynı şekilde vekalet sözleşmesinde müvekkilin vekili azletmesi veya vekilin istifa etmesi bozucu yenilik doğurucu haktır. Herhangi bir boşanma sebebinin varlığına dayanarak boşanma davası açma hakkı da, evlilik ilişkisini sona erdirmeye yönelik olup bozucu yenilik doğuran bir haktır. **Cevap D**

42. Aşağıdakilerden hangisi devredilebilen haklardan biri değildir?

- A) Mülkiyet hakkı
- B) Maddi olmayan mallar üzerindeki haklar
- C) Telif hakkı
- D) Alacak hakkı
- ☒ E) İntifa hakkı

(2009-Halk Bank Servis Görevlisi Sınavı)

Cevap: Hak sahibinin iradesiyle veya miras yoluyla başkalarına geçebilen haklara devredilebilir haklar denir. Malvarlığı hakları, kural olarak devredilebilir hak niteliğindedir. Örnek olarak mülkiyet hakkı ya da alacak hakları devredilebilir. Buna karşılık, hukuk düzeninde yer alan bazı hakların ne hak sahibinin iradesiyle ne de miras yoluyla başkalarına geçmesi mümkündür. Bu haklar sadece belirli bir kişiye tanınmıştır. Bu haklara devredilemeyen haklar veya kişiye bağlı hak (kişiyle kaim hak) denir. ²⁴ Örnek olarak, kişilik hakkı, velayetten doğan haklar, vesayetten doğan haklar devredilemeyen haklardır. Kanun, bazı malvarlığı haklarını da devredilemeyen hak olarak kabul etmiştir. Örneğin intifa ve sükna (oturma) hakkı devredilemez. Bu haklar sahibinin ölümü ile son bulur. **Cevap E**

²³ DURAL/SARI, C. I, s. 180

²⁴ DURAL/SARI, C.I, s. 169

43. Yenilik doğuran haklarla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Bir kez kullanılmakla tükenirler.
- B) Hak kullanıldıktan sonra, bundan geri dönülemez.
- C) Bir hukuki ilişkiyi kuran, değiştiren veya sona erdiren haklardır.
- D) Şarta bağlanamazlar.
- ☒ E) Kural olarak hak düşürücü sürelerle bağlı olmayıp, zaman aşımına tabidirler.

(2008-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Yenilik doğuran haklar, tek taraflı irade açıklamasıyla hukuki ilişkinin kurulmasını, değiştirilmesini ya da sona erdirilmesini sağlayan kayıt ve şarta bağlanamayan bir kez kullanılmakla tükenen haklardır.

a) Kurucu Yenilik Doğuran Haklar: Kurucu yenilik doğuran haklar irade açıklamasıyla birlikte hukuki ilişkinin kurulmasını sağlar. Örnek olarak önalım hakkı, vefa hakkı ve alım hakkı verilebilir. Bu üç hakkın ortak özelliği, hak sahibine tek taraflı olarak, bir satım sözleşmesi kurulmasını sağlama yetkisi vermedir. Yine bir sözleşmenin kurulması yönünde zaman itibarıyla önce yapılan teklif (icap) kurucu yenilik doğuran bir haktır. Aile hukukunda evlilik dışında doğmuş bir çocuğun babası tarafından tanınması da kurucu yenilik doğuran bir haktır²⁵.

b) Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar: Değiştirici yenilik doğuran haklar kullanılmakla hak sahibi mevcut bir hukuki durumu değiştirir. Örneğin alacaklının borçlunun temerrüde düşmesi üzerine TBK'da öngörülen hakları kullanması (ifayı red müspet zararın tazmini-sözleşmeden dönme menfi zararın tazmini).

c) Bozucu Yenilik Doğuran Haklar: Bozucu yenilik doğuran haklar kullanılmakla hak sahibi hukuki ilişkinin bozulmasına mevcut durumun ortadan kaldırılmasını sağlar. Örneğin fesih hakkı, mirasın reddi ve temsil yetkisinin azli yetkisinin kullanılması

Yenilik Doğuran Hakların Özellikleri:

- 1) Tek taraflı irade açıklamasıyla kullanılırlar. Diğer tarafın kabul iradesini açıklamasına gerek yoktur.
- 2) Kayıt ve şarta bağlanmazlar.
- 3) Bir kez kullanılmakla tükenirler.
- 4) Yenilik doğuran haklar kural olarak dava yoluyla kullanılır. Ancak tüm yenilik doğurucu hakların dava yoluyla kullanılması gerekmez
- 5) Zamanaşımına tabi değildirler. Yenilik doğuran hakların kullanılmasını sınırlandıran süreler hak düşürücü sürelerdir²⁶. **Cevap E**

44. Bir hakkın kazanılmasına yol açan aşağıdaki işlemlerden hangisi nitelik olarak diğerlerinden farklıdır?

- A) Tescil
- B) Miras yoluyla kazanma
- C) Temlik
- D) Teslim
- ☒ E) Sahiplenme

(2009-Halk Bank Servis Görevlisi Sınavı)

Cevap: Hakların kazanılması aslen kazanma ve devren kazanma olmak üzere ikiye ayrılabilir. Aslen kazanma bir kimsenin o zamana kadar kimseye ait olmayan bir hakkı kendi fiiliyle edinmesidir. Sahiplenme, ihraz, işgal yoluyla kazanma aslen kazanmadır. Örneğin balık tutan kişinin kazandığı mülkiyet aslen kazanmadır. Sahipsiz taşınırıların bu yolla kazanılmasına sahiplenme denir (TMK m.767). Sahipsiz bir taşınmazın bu yolla kazanılmasına ise işgal denir (TMK m.707). Hakların aslen kazanılması sadece eşya dediğimiz maddi mallar üzerinde olmaz. Aynı zamanda maddi varlığı olmayan mallar ve kişiler üzerinde de hakların aslen kazanılması söz konusu olabilir. Örneğin ana-babanın çocuğu üzerinde velayet hakkını kazanması, bilim adamının yazdığı kitap üzerindeki telif hakkını kazanması aslen kazanmadır. Hakkın devren kazanılması ise hakkın o zamana kadar sahibi olan kişiden elde edilmesidir. Örneğin kalemin

²⁵ DURAL/SARI, C.I, s. 178

²⁶ DURAL/SARI, C.I, s. 184

satışı veya bağışı devren kazanmadır. Yukarıdaki örneği düşünürsek balık tutan kişinin kazanımı aslen kazanmadır ancak tutulan balığı gidip balıkçıdan alan kişinin kazanımı devren kazanmadır. Devren kazanma türleri olarak, tescil, miras yoluyla kazanma, temlik ve teslim gösterilebilir.

Cevap E

45. Aşağıdakilerden hangisi feri hakların kapsamına dahil değildir?

- A) Cezai şart
- B) İpotek
- C) Faiz
- D) Dava masrafları
- ☒ E) İsim hakkı

(2006-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: Alacağa bağlı olan alacakla birlikte talep edilebilen haklara feri haklar denir. Feri haklara örnek olarak faiz hakkı, cezai şart, teminat, dava ve takip masrafları örnek gösterilebilir²⁷.

Cevap E

46. Aşağıdakilerden hangisi kamu haklarından biri değildir?

- ☒ A) Fikri haklar
- B) Dilekçe hakkı
- C) Seçme ve seçilme hakkı
- D) Çalışma hakkı
- E) Kamu hizmeti

(2006-Maliye Bakanlığı Vergi Denetmen Yrd.)

Cevap: Kamu hakları kamu hukukundan doğan haklardır. Bunlar arasında dilekçe hakkı, seçme ve seçilme hakkı, çalışma hakkı, kamu hizmeti gibi haklar yer alır. Fikri haklar bu bağlamda değerlendirilmez. Fikri haklar, kişilerin yaratıcı uğraşları sonucu, düşüncesi zekâsı veya hisleri vasıtasıyla edebiyat, teknik, güzel sanatlar, bilim, ticaret alanlarında koyduğu ürünler üzerindeki haklardır²⁸. Fikri haklar maddi olmayan eşya üzerinde mutlak haklar arasında yer alır. **Cevap A**

²⁷ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.65
²⁸ DURAL/SARI, C. I, s. 157.

47. Aşağıdakilerden hangisi kurucu yenilik doğuran hak niteliğindedir?

- A) Sözleşmeden dönme hakkı
- B) Bir alacaktan vazgeçme hakkı
- C) Ayıplı malın ayıpsız malla değiştirilmesini isteme hakkı
- D) Satış bedelinden indirim yapılmasını isteme hakkı
- ☒ E) Alım hakkı

(2004-KPSS)

Cevap: Yenilik doğuran haklar, tek taraflı irade açıklamasıyla hukuki ilişkinin kurulmasını, değiştirilmesini ya da sona erdirilmesini sağlayan kayıt ve şarta bağlanamayan bir kez kullanılmakla tükenen haklardır. Kurucu yenilik doğuran haklar irade açıklamasıyla birlikte hukuki ilişkinin kurulmasını sağlar. Örnek olarak önalım hakkı, vefa hakkı ve alım hakkı verilebilir. **Cevap E**

48. Aşağıdakilerden hangisi mutlak haklardan biri değildir?

- A) Mülkiyet hakkı
- B) İrtifak hakkı
- C) Rehin hakkı
- ☒ D) Alacak hakkı
- E) İpotek hakkı

(2005-Maliye Bakanlığı Gelir Uzman Yardımcılığı)

Cevap: Mutlak haklar hak sahibi tarafından herkese karşı ileri sürülebilen haklardır. Herkes bu haklara saygı göstermekle bu hakları ihlal etmemekle yükümlüdür. Mutlak haklar, ilişkin oldukları kişiler ve eşyalar üzerinde en geniş yetki ve iktidarı veren haklardır²⁹. Bir hakkın mutlak hak niteliği taşıyabilmesi, bu konuda kanuni bir düzenleme olmasına bağlıdır. Diğer bir ifadeyle, mutlak haklar sadece kanun tarafından oluşturulabilir. Buna bağlı olarak, mutlak hakların başka bir özelliği, kanunda sayılanlarla sınırlı olmalarıdır. Bu açıdan mutlak haklarda, tipe bağlılık ve sınırlı sayıda olma (numerus clausus) ilkesi geçerlidir. Kişilerin, kanunda öngörülmemiş yeni

²⁹ DURAL/SARI, C. I, S. 147

bir mutlak hak türü yaratmaları mümkün değildir. Mutlak haklar kendi içinde hakimiyet hakları ve kişilik hakları olmak üzere ikiye ayrılır. Hakimiyet hakları maddi olan veya olmayan mallar üzerindeki haklardır. Bu haklara aynı haklar da denir. Buna göre mülkiyet, rehin, ipotek ve irtifak hakları aynı hak grubunda yer aldığından mutlak hak grubunda yer alır. Alacak hakkı ise mutlak hak olarak değerlendirilemez. Alacak hakkı nispi haktır ve ancak sözleşmesel ilişki içinde bulunan kimseye karşı ileri sürülebilir.

Cevap D

49. Kaynak hakkının tapu kütüğüne taşınmaz olarak kaydedilebilmesi için aşağıda belirtilen şartlardan hangilerini taşıması gerekir?

- ☒ A) Bağımsız nitelikte en az 30 yıl
- B) Bağımsız nitelikte en az 20 yıl
- C) Bağımlı nitelikte en az 30 yıl
- D) Bağımlı nitelikte en az 20 yıl

(2007-Millî Emlak Uzman Yrd.)

Cevap: Kaynak hakkı, bir irtifak hakkı olarak bir başkasına ait taşınmazdaki kaynaktan su almak ve kendi arazisine akıtmak hakkı verir. Kaynak hakkı, bağımsız nitelikte ve en az otuz yıl için kurulmuş ise tapu kütüğüne taşınmaz olarak kaydedilebilir (TMK m.837/f.2). **Cevap A**

Gerçek Kişiler/Kişilik Kavramı/Kişiliğin Sona Ermesi /Gaiplik

50. Aşağıdakilerden hangisi kişiliği sona erdiren nedenlerden biridir?

- ☒ A) Gaiplik
- B) Kısıtlılık hali
- C) Tutukluluk hali
- D) Dava ehliyetinin kaybı
- E) Ayırt etme gücünün kaybı

(2012-Halkbank Uzman Yrd.)

Cevap: Seçeneklerde yer alan gaiplik, karine olarak kişiliği sona erdirir. Gaiplikle ilgili olarak 52. sorunun çözümüne bakınız. **Cevap A**

51. Ölüm tehlikesi içinde kaybolma halinde teminat süresi ne zaman işlemeye başlar?

- A) Son ilan tarihinden itibaren
- B) Gaiplik kararının verildiği andan itibaren
- ☒ C) Terekenin mirasçılara tesliminden itibaren
- D) Ölüm tehlikesi içinde kaybolma anından itibaren

(2011-Milli Emlak Denetmen Yrd.)

Cevap: Gaibin mirası, ölümden olduğu gibi mirasçılara hemen geçmez. Gaibin terekesi mirasçılara güvence (teminat) karşılığında teslim edilir. Mirasçılar terekeye kanunda belirtilen süre içinde geçici zilyet olurlar; ölüm tehlikesi içinde kaybolma için 5, uzun zamandan beri haber alınamama için 15 yıllık süreler geçtikten sonra mirası kesin olarak kazanırlar (TMK m.584). Her halde en çok gaibin yüz yaşına varmasına kadar geçecek süre için teminat gösterilir. Bes yıl tereke mallarının tesliminden; on bes yıl ise son haber tarihinden başlayarak hesaplanır. Gaiplik kararı üzerine, kimlerin gaibin mirasçısı olacağı, karar tarihine göre değil, kişinin ölüm tehlikesi içinde kaybolma ya da son haber alma tarihine göre tespit edilir. **Cevap C**

52. Giresun'da oturan Ahmet çalışmak için İstanbul'a gider, ancak kendisinden bir daha haber alınmaz.

Bu olaya göre, eşi Ayşe'nin izleyeceği yol ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Bu durumda ölüm karinesi işleyeceğinden Ahmet ölmüş gibi hukuki sonuç doğacak, mülki idare amiri sadece Ayşe'nin müracaatı ile ölüm tutanağını düzenletecektir.
- B) Ayşe'nin yapabileceği herhangi bir hukuki işlem yoktur, Ahmet'in dönmesini beklemesi gerekir.
- C) Ayşe, 1 yıl beklemeli ve gaiplik kararı verilmesi için mahkemeye başvurmalıdır.
- D) Ayşe, doğrudan doğruya mahkemeye başvurarak boşanma davası açmalıdır.
- ☒ E) Ayşe, 5 yıl beklemeli ve gaiplik kararı için mahkemeye başvurmalı, evliliğin feshini de istiyorsa bunu ayrıca talep etmeli veya açacağı bir başka dava ile istemelidir.

(2011-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: TMK m.32'ye göre, "Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun süredir haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir." Olayda gaiplik hükümleri işletilebilir. Zira çalışmaya giden Ahmet'ten uzun zamandır haber alınamamaktadır. Gaiplik kararı alınabilmesi son haber tarihinden itibaren beş yıl geçmiş olmalıdır (TMK m.33). TMK'nın aradığı şartlar mevcut ve öngörülen süreler geçmiş olsa dahi, gaiplik kendiliğinden, yani kanundan ötürü gerçekleşmez. Bunun için mahkemenin gaiplik kararı vermesi gerekir. Mahkeme, gaiplik kararını re'sen, yani kendiliğinden veremez. Bunun için "hakları bu ölüme bağlı bulunan kimselerden" birinin bir başvuruda bulunması gerekir. Mahkeme, bu başvuru üzerine gaip hakkında bilgisi olan kimseleri, belli bir süre içinde bilgi vermek üzere usulü dairesinde ilanla davet eder. Bu süre birinci ilan tarihinden itibaren en az altı aydır (TMK m.33/1.3). Gaipliğine karar verilecek

kişi, ilan süresi dolmadan ortaya çıkar veya kendisinden haber alınır ya da öldüğü tarih tespit edilirse gaiplik istemi düşer (TMK m.34). Yapılan ilanlardan akıbeti (durumu) bilinmeyen bir kişi hakkında bir bilgi elde edilemezse, mahkeme gaiplik kararı verir. Ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılır (TMK m. 35/f.1). **Gaiplik kararı ile gaibin evliliği kendiliğinden sona ermez. Gaipliğine karar verilen kişinin eşi evlilik feshedilmedikçe yeniden evlenemez (TMK m.131/f.1).** Bu nedenle Ayşe uzun süre haber alınamama nedenine dayanarak 5 yıl geçtikten sonra gaiplik istemi ile birlikte evliliğin feshini istemelidir. Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir. Aynı bir dava ile evliliğin feshi, davacının yerleşim yeri mahkemesinden istenir. Kaybolanın eşi bu yollara başvurmadığı sürece mevcut evlilik devam eder. **Cevap E**

53. Soybağının kurulması ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Türk Medeni Kanunumuzda kan bağına dayanan soybağı açısından evlilik içi ve evlilik dışı ayrımı yapılmamıştır.
- B) Evlilik içinde doğan çocuk ile baba arasındaki soy bağı kurulmuştur.
- C) Çocuk ile ana arasındaki soy bağı doğumla kurulur.
- D) Evlilik dışında çocukla baba arasındaki soybağının kurulması ancak hakim hükmüyle kurulur.

(2011-AB Genel Sekreterliği Uzman Yrd.)

Cevap: Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur. Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur (TMK m.282). Türk Medeni Kanunumuzda kan bağına dayanan soybağı açısından evlilik içi ve evlilik dışı ayrımı yapılmamıştır³⁰. **Cevap D**

ÖNEMLİ NOT

Kişiler Hukukuna egemen olan ilkeler şunlardır:

- a) Eşitlik ilkesi
- b) Özgürlük ilkesi
- c) Kişiyi saygı ve kişiliğin korunması

54. Bir gerçek kişinin doğumu ve soybağıyla ilgili kayıtları içeren kütüğe ne ad verilir?

- A) Doğum kütüğü
- B) Evlenme kütüğü
- C) Boşanma kütüğü
- D) Ölüm kütüğü
- E) Yer değiştirme kütüğü

(2010-KPSS/GYGK-CS)

(2011-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Bir gerçek kişinin doğumu ve soybağıyla ilgili kayıtları içeren kütüğe doğum kütüğü denir. Nüfus Hizmetleri Kanununa göre sağ olarak dünyaya gelen her çocuk, Türkiye’de doğmuşsa otuz gün içinde nüfus müdürlüğüne; yurt dışında doğmuş ise altmış gün içinde dış temsilciliğe bildirilir (m. 15). Bildirim, doğumu gösteren resmi belgeye dayanılarak ya da sözlü olarak yapılır. Çocuk ölü doğmuş ise aile kütüğüne tescil edilmez (m. 15). Her ölüm olayı da on gün için nüfus müdürlüklerine ya da dış temsilciliklere bildirilir. **Cevap A**

³⁰ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 244

55. Gerçek kişiliğin sona ermesiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- ☐ A) Ölüm, gerçek kişiliği sona erdiren hukuki bir olaydır.
- ☒ B) Ölümle birlikte ölenin kişilik hakları sona erer, mal varlığı hakları ortadan kalkar.
- ☐ C) Ölüm karanesi, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolan ve cesedi de bulunamayan kişiler için geçerlidir.
- ☐ D) Ölüm karanesi adi bir karinedir, aksi her türlü delille ispat edilebilir.
- ☐ E) Gaiplik de gerçek kişiliği sona erdirir, ancak bunun için mahkemenin gaiplik kararı vermesi gerekir.

(2009-KPSS/AB-PÖS)

Cevap: Ölüm, gerçek kişiliği sona erdiren hukuki bir olaydır. Ölümle birlikte kişilik sona erer (TMK m. 28/f.1). Bunun en önemli sonucu haklar yönünden görülür. Kişiyi bağı haklar ölümle ortadan kalkarken, diğer haklar mirasçılara geçer. Ölüm karanesi, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolan ve cesedi de bulunamayan kişiler için geçerlidir (TMK m.31). Ölüm karanesi adi bir karinedir, aksi her türlü delille ispat edilebilir³¹. **Cevap B**

❑ ÖNEMLİ NOT

Ölüm karanesinin varlığı halinde Nüfus Hizmetleri Kanununun 32 nci maddesine göre ölen kişinin "alt soyu, üst soyu ve da kardeşlerinden biri tarafından" mahallin en büyük mülki amirliğine başvurularak ölüm kaydı düşülür.

56. Uzun zamandır kendisinden haber alınamayan bir kimsenin gaipliğine karar verilebilmesi için son haber alma tarihinden itibaren kaç yıl geçmiş olması gerekmektedir?

- A) 1 B) 3 C) 4
- ☒ D) 5 E) 10

(2009-Halk Bank Servis Görevlisi)

Cevap: Bir kimsenin gaipliğine iki halde karar verilebilir: Bunlardan biri, ölümü tehlikesi içinde kaybolma, diğeri ise uzun zamandan beri haber alınamamadır. Ancak, bu hallerde bir kimsenin gaipliğine karar verebilmek için belli bir sürenin geçmiş olması da gereklidir. Bu süreler ölüm tehlikesi içinde kaybolma hâli için bir yıl; uzun zamandan beri haber alınamama hâli için ise, son haber tarihinden itibaren beş yıl olarak belirlenmiştir (TMK m.33). **Cevap D**

57. Gaiplikle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- ☒ A) Gaiplik kararı için savcı mahkemeye başvurmaya yetkilidir
- ☐ B) Gaiplik kararı evliliğe kendiliğinden son vermez
- ☐ C) Gaiplik kararı ile gaibin terekesi mirasçılara geçer
- ☐ D) Ölüm tehlikesi içinde kaybolma sebebiyle gaiplik kararı almak için ölüm tehlikesinden itibaren 1 yıl geçtikten sonra başvurulur
- ☐ E) Gaip kişinin hayatta mı ölümü olduğu kuşkuludur

(2008-Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd.-Uzman Yrd. ve Kontrolör Sınavı)

Cevap: TMK m.32'ye göre, ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun süredir haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir. Bir kimsenin gaipliğine iki halde karar verilebilir: Bunlardan biri, ölüm tehlikesi içinde kaybolma, diğeri ise uzun zamandan beri haber alınamamadır. Ancak, bu hallerde bir kimsenin gaipliğine karar verebilmek için belli bir sürenin geçmiş olması da gereklidir. Bu süreler ölüm tehlikesi içinde kaybolma hâli için bir yıl; uzun zamandan beri haber alınamama hâli için ise, son haber tarihinden itibaren beş yıl olarak belirlenmiştir (TMK m.33). Bir kimsenin gaipliğine karar verebilmek için, o kimsenin ölümüne olası gözle bakılacak bir tehlike içinde kaybolmuş olması gerekir. Eğer bu kimse, ölümüne kesin gözle bakılabilecek bir tehlike içinde kaybolmuşsa, bu takdirde zaten onun hakkında

31 ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.215

ölüm karinesi geçerli olacağından, hakkında ayrıca gaiplik kararı alınmasına gerek yoktur. Örneğin havada parçalanarak denize düşmüş bir uçakta bulunan bir kimsenin ölümüne kesin gözle bakılabilirse de, denizde avlanmakta olan bir balıkçının veya Palandöken'e kayağa gitmiş olan bir sporcunun kaybolması halinde, onların ölümüne ancak olası gözle bakılabilir. **TMK'nın aradığı şartlar mevcut ve öngörülen süreler geçmiş olsa dahi, gaiplik kendiliğinden, yani kanundan ölümü gerçekleşmez. Bunun için mahkemenin gaiplik kararı vermesi gerekir.**

Yetkili mahkeme, gaibin Türkiye'deki son yerleşim yeri; eğer Türkiye'de hiç yerleşmemişse nüfus sicilinde kayıtlı olduğu yer; böyle bir kayıt da yoksa anasının veya babasının kayıtlı bulunduğu yer mahkemesidir (TMK m. 32/f.2). Mahkeme, gaiplik kararını re'sen, yani kendiliğinden veremez. Bunun için "hakları bu ölüme bağlı bulunan kimselerden" birinin bir başvuruda bulunması gerekir. **Mahkeme, bu başvuru üzerine gaip hakkında bilgisi olan kimseleri, belli bir süre içinde bilgi vermek üzere usulü dairesinde ilanla davet eder. Bu süre birinci ilan tarihinden itibaren en az altı aydır (TMK m.33/f.3).** Gaipliğine karar verilecek kişi, ilan süresi dolmadan ortaya çıkar veya kendisinden haber alınırsa ya da öldüğü tarih tespit edilirse gaiplik istemi düşer (TMK m.34). Yapılan ilarlardan akibeti (durumu) bilinmeyen bir kişi hakkında bir bilgi elde edilemezse, mahkeme gaiplik kararı verir. Ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılır (TMK m. 35/f.1). **Gaiplik kararı ile gaibin evliliği kendiliğinden sona ermez. Gaipliğine karar verilen kişinin eşi evlilik feshedilmemişse yeniden evlenemez (TMK m.131/f.1).** Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir. Aynı bir dava ile evliliğin feshi, davacının yerleşim yeri mahkemesinden istenir. Kaybolanın eşi bu yollara başvurmadığı sürece mevcut evlilik devam eder. Gaibin mirası, ölümden olduğu gibi mirasçılara **hemen geçmez.** Gaibin terekesi mirasçılara güvence (teminat) karşılığında teslim edilir. Mirasçılar terekeye kanunda belirtilen süre içinde geçici zilyet olurlar; ölüm tehlikesi içinde kaybolma için 5, uzun zamandan beri haber alınamama için 15 yıllık süreler geçtikten sonra mirası kesin olarak kazanırlar (TMK m.584). Her halde en çok

gaibin yüz yaşına varmasına kadar geçecek süre için teminat gösterilir. Beş yıl tereke mallarının tesliminden; on beş yıl ise son haber tarihinden başlayarak hesaplanır. Gaiplik kararı üzerine, kimlerin gaibin mirasçısı olacağı, karar tarihine göre değil, kişinin ölüm tehlikesi içinde kaybolma ya da son haber alma tarihine göre tespit edilir. Gaibin malvarlığı, mirasçılara geçtikten sonra, gaip çıkıp gelmişse ve bu arada teminat süresi sona ermişse, gaip, yine de malvarlığını mirasçılardan geri isteyebilir. Mirasçılar zilyetli kurallarına göre aldıklarını geri vermek yükümlülüğü altındadırlar. **Gerek gaibin, gerek üstün haklı mirasçılarının çıkıp gelmesi hâlinde, gaip veya üstün haklı mirasçı, istihkak davası açıp terekeyi geri ister. Ancak, mirasçılar iyiniyetli ise, üstün haklı mirasçının dava açma süresi 1 ve 10 yıla sınırlıdır. 1 yıllık süre, üstün haklı mirasçının kendisinin üstün haklı olduğunu ve karşı tarafın mala zilyet bulunduğunu öğrendiği tarihten başlar. 10 yıllık süre ise, murisin ölümden veya vasiyetnamenin açıldığı tarihte başlar.** Sağ olup olmadığı bilinmeyen bir kimsenin malvarlığı veya ona düşen miras payı 10 yıl resmen yönetilirse ya da malvarlığı böyle yönetilenin "yüz yaşını dolduracağı" süre geçerse, Hazine'nin istemi üzerine o kimsenin gaipliğine karar verilir (TMK m.588). **Cevap A**

58. Gaiplik kararının istenebilmesi için, ölüm tehlikesinin üzerinden en az ne kadar süre geçmiş olması gerekir?

A) 1 ay B) 3 ay C) 6 ay
D) 1 yıl E) 10 yıl

(2008-Sosyal Güvenlik Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: Gaiplik kararının istenebilmesi için, ölüm tehlikesinin üzerinden en az ne 1 yıl geçmiş olması gerekir. **Cevap D**

59. Birden fazla kişiden hangisinin önce veya sonra öldüğü ispat edilemezse;

- A) En yaşlı olan önce ölmüş sayılır
- B) En geç olan önce ölmüş sayılır
- ☒ C) Hepsi aynı anda ölmüş sayılır
- D) Kronik hastalığı olan önce ölmüş sayılır

(2009 Kasım Dönemi Vergi Denetmen Yrd.)

Cevap: Birden fazla kişiden hangisinin önce veya sonra öldüğü ispat edilemezse hepsi aynı anda ölmüş sayılırlar (TMK m.29/f.2). Birlikte ölüm karinesi aksi ispat edilebilen karinelereindir. İlgililer ölüm sırasını her türlü delille ispat ederek karineyi çürütebilirler³². Birlikte ölüm karinesinin en önemli sonucu ölenlerin birbirlerine mirasçı olamamalarıdır³³. **Cevap C**

60. Ölüm karinesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Ölüm karinesinin geçerliliği için ölüm tehlikesi içinde kaybolmak yeterlidir
- B) Ölüm karinesine şartlar mevcutsa sulh hakimi karar verir.
- C) Ölüm karinesine hükmedilmesini savcılık talep eder.
- D) Ölüm karinesi talebi beş yıllık zamanaşımına bağlıdır.
- ☒ E) Ölümüne kesin gözüyle bakılmasını gerektirecek koşullarda kaybolan ve cesedi bulunmayan kimsenin öldüğü kabul edilir.

(2008-Halk Bank Uzman Yrd.)

Cevap: Ölümüne kesin gözüyle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolan ve "cesedi bulunamamış olan" bir kimse gerçekten ölmüş sayılır (TMK m.31). O yerin (kişinin nüfusa kayıtlı olduğu yerin) en büyük mülki amirinin emriyle kütüğe ölü kaydı düşürülür (TMK m.44/f.1). Buna ölüm karinesi denir. Örneğin havada parçalanarak okyanusa düşen bir uçakta yolculuk etmekte olan ve cesedi de bulunamayan bir kim-

senin ölmüş olduğunu ispat etmek, imkânsız denecek kadar güçtür. Kanun bu halde ölüm karinesi ile ilgilileri ispat yükünden kurtarmaktadır. Ölüm karinesi, ölüme bağlanan bütün hukuki sonuçların uygulanmasına sebep olur ve niteliği itibarıyla bir âdi karinedir. Ölüm karinesi ile kişinin malvarlığı mirasçılara intikal eder ve mirasçılar teminat göstermek zorunda değildir. Ölüm karinesi ölümle aynı sonuçları doğurduğundan, ölüm karinesi uygulanan evli kişilerin evlilikleri kendiliğinden sona erer. Hakkında ölüm karinesi uygulanan kişinin ölmediği ortaya çıkarsa, bu kişi terekesini mirasçılardan, MK 993-995'te düzenlenen zilyedin iade yükümlülüğü hükümleri uyarınca talep edebilecektir.

Cevap E**61. Berfin, oğlu İbrahim'i yanına alarak balık tutmak için denize açılmışlar ve fırtınaya yakalanmışlardır. Aradan 2 yıl geçmesine rağmen kendilerinden haber alınamamıştır.****Bu durumun hukuki sonucu aşağıdaki-lerden hangisidir?**

- A) Birlikte ölüm karinesi
- B) Tehlike karinesi
- C) Kesinlik karinesi
- ☒ D) Gaiplik
- E) Ölüm karinesi

(2008-Halk Bank Servis Görevlisi Sınavı)

Cevap: TMK m.32'ye göre, ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun süredir haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir. Bir kimsenin gaipliğine iki halde karar verilebilir: Bunlardan biri, ölüm tehlikesi içinde kaybolma, diğeri ise uzun zamandan beri haber alınamamadır. Berfin ve oğlu İbrahim hakkında gaiplik hükümleri uygulanabilir.

Cevap D³² DURAL/ÖĞÜZ/C. II, s. 26³³ DURAL/ÖĞÜZ/C. II, s. 26

62. Gaiplik kararının istenebilmesi için, ölüm tehlikesinin üzerinden en az ne kadar süre geçmiş olması gerekir?

- A) 1 ay B) 3 ay C) 6 ay
☒ D) 1 yıl E) 10 yıl

(2006-KPSS)

Cevap: Gerçek kişiliği sona erdiren hallerden biri gaipliktir. TMK m.32'ye göre, "Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun süredir haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir." Bir kimsenin gaipliğine iki halde karar verilebilir: Bunlardan biri, ölümü tehlikesi içinde kaybolma, diğeri ise uzun zamandan beri haber alınamamadır. Ancak, bu hallerde bir kimsenin gaipliğine karar verebilmek için belli bir sürenin geçmiş olması da gereklidir. Bu süreler "ölüm tehlikesi içinde kaybolma hâli için bir yıl; uzun zamandan beri haber alınamama hâli için ise, son haber tarihinden itibaren beş yıl olarak belirlenmiştir" (TMK m.33). Cevap D

63. Gaiplik karanesiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Gaiplik karanesinden yararlanabilmek için mahkeme kararı şarttır.
☒ B) Gaiplik karanesinin varlığının mahkeme kararıyla kabulü halinde gaipliğine karar verilen kişi evliyse, evliliği devam eder.
☒ C) Hakkında gaiplik kararı alınan kişinin evliliği devam ediyorsa, karardan sonra doğan çocuklar soy bağı ile gaip olan babaya bağlıdır.
☒ D) Gaibin mal varlığı gaiplik kararının verilmesi üzerine mirasçılara geçer.
☒ E) Gaip, 10 sene içinde çıkıp gelmezse, mirasçılar aldıklarını iade ile yükümlü değildir.

(2006-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: TMK m.32'ye göre, ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun süredir haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir. **Gerek gaibin, gerek üstün haklı mirasçıların çıkıp gelmesi hâlinde, gaip veya üstün haklı mirasçı, istihkak davası açıp terekeyi geri ister. Ancak, mirasçılar iyiniyetli ise, üstün haklı mirasçının dava açma süresi 1 ve 10 yıllı sınırlıdır. 1 yıllık süre, üstün haklı mirasçının kendisinin üstün haklı olduğunu ve karşı tarafın mala zilyet bulunduğunu öğrendiği tarihten başlar. 10 yıllık süre ise, murisin ölümünden veya vasiyetnamenin açıldığı tarihte başlar.** Bu nedenle E seçeneğindeki ifade hatalıdır. Cevap E

64. Ölüm tehlikesi içinde kaybolan bir kimsenin gaipliğine karar verilebilmesi için kanununda aranan bekleme süresi ne kadardır?

- A) 3 ay
 B) 6 ay
☒ C) 1 yıl
 D) 3 yıl

(2004-Maliye Bakanlığı Gelir Uzman Yrd.- Vergi Denetmen Yrd.)

Cevap: Ölüm tehlikesi içinde kaybolan bir kimsenin gaipliğine karar verilebilmesi için kanununda aranan bekleme süresi bir yıldır (TMK m.33). Cevap C

Hak Ehliyeti/Hak Ehliyetinin Şartları ve Özellikleri

65. Aşağıdaki işlemlerden hangisi, sınırlı ehliyetsizin bizzat yapabileceği işlemlerden biri değildir?

- A) Kendi serbest mallarıyla ilgili işlemler
- B) Karşılık olmaksızın kendilerini yükümlülükten kurtaran sözleşmeler
- ☒ C) Trampa sözleşmesi
- D) Alacaklı sıfatıyla kefalet sözleşmesi
- E) Soy bağının reddi davası açma

(2012-KPSS)

Cevap: Trampa sözleşmesi iki tarafa borç yükleyen borçlandırıcı bir sözleşmedir. Sınırlı ehliyetsiz grubunda yer alan şahısların kendilerini borç altına sokan işlemleri yapmaları mümkün değildir. Bu sebeple sınırlı ehliyetsiz bir kimse trampa sözleşmesi yapamaz. **Cevap C**

66. Ceninin hukuki durumu ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Cenin, hukuk düzeni içinde henüz bir kişiliğe sahip değildir.
- B) Cenin ancak sağ olarak tamamıyla doğmak koşuluyla kişilik kazanır.
- C) Hukukumuzda hak ehliyeti, sağ olarak tamamıyla doğmak koşuluyla çocuğun ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde edilir.
- D) Evlilik dışı cinsel ilişki sonucunda varlık kazanan cenin adına doğumundan önce de babalık davası açılabilir.
- ☒ E) Sağ olarak tamamıyla doğmak koşuluyla cenin, mirasçı olabileceğinden mirasçılar arasında ceninin bulunması durumunda mirasın paylaşılması onun tam fiil ehliyetini kazanmasına kadar ertelenir.

(2012-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Cenin, hukuk düzeni içinde henüz bir kişiliğe sahip değildir. Cenin ancak sağ olarak tamamıyla doğmak koşuluyla kişilik kazanır. Hukukumuzda hak ehliyeti, sağ olarak tamamıyla doğmak koşuluyla çocuğun ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde edilir. Evlilik dışı cinsel ilişki sonucunda varlık

kazanan cenin adına doğumundan önce de babalık davası açılabilir. Türk Medeni Kanununun 643. maddesine göre mirasın açıldığı tarihte, mirasçı olabilecek bir cenin varsa paylaşma doğumuna kadar ertelenir. **Cevap E**

67. Aşağıdakilerden hangisi ayırt etme gücünü ortadan kaldıran nedenlerden değildir?

- A) Uyuşturucu alımı
- B) Akıl hastalığı
- C) Sarhoşluk
- ☒ D) Yaşlılık

(2010-Ekim Dönemi Maliye Bak. Gelir Uzman Yrd.)

Cevap: Ayırt etme gücünü engelleyen durumlar şunlardır³⁴:

- a) Yaş
- b) Akıl zayıflığı
- c) Akıl hastalığı
- d) Sarhoşluk
- e) Benzer sebepler. **Cevap D**

68. Hak ve fiil ehliyeti ile ilgili olarak aşağıda belirtilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir.
- ☒ B) Tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla hak ve fiil ehliyetini kazanırlar.
- C) Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludurlar.
- ☒ D) Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.
- E) Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, Medeni Kanun'a göre ayırt etme gücüne sahiptir.

(2012-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

³⁴ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.237

Cevap: Türk Medeni Kanununun 12.maddesine göre "On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir." Bu sebeple A seçeneği doğrudur. Haksız fiil ehliyeti bakımından ayırt etme gücünün varlığı yeterli olduğundan ayırt etme gücü olanlar veya kısıtlıların haksız fiil ehliyetleri tamdır. Hak ehliyeti sağ ve tam doğumla kazanıldığından ana rahmine düştüğü andan itibaren çocuk hak ehliyetini kazanır. Tüzel kişilerde hak ehliyeti ve fiil ehliyetinin kazanılma anları farklıdır. Tüzel kişilerde hak ehliyeti tüzel kişilik kazanıldığı anda (kurulma anı, bildirim, tescil veya izin), fiil ehliyeti ise zorunlu organların teskil ettiği anda kazanılır. Bu sebeple B seçeneğindeki ifade hatalıdır. **Cevap B**

69. Medeni Kanuna göre gerçek kişiliğin başlangıç anı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Çocuğun sağ olarak doğması yeterli olup ana vücudundan ayrılması gerekmez.
- B) Çocuğun tamamen ana vücudundan ayrılması önemlidir, sağ doğmanın önemi yoktur.
- ☒ C) Çocuğun sağ olarak tamamen doğmuş olması gerekir.
- D) Çocuğun ana rahmine düşmüş olması yeterlidir.
- E) Çocuğun sağ olarak, tamamen ve özürsüz doğmuş olması gerekir.

(2011-KPSS/AB-PÖS)

Cevap: Türk Medeni Kanununa göre hak ehliyetinin tek şartı sağ ve tam doğumdur (TMK m.28). Tam doğum, çocuğun ana rahminden tamamen ayrılmış olmasını ifade eder³⁵. Sağ doğum ise çocuğun bir an bile olsa yaşamı olmasını ifade eder³⁶. Bu nedenle kişilik; gerçek kişilerde çocuğun sağ ve tam olarak doğumıyla başlar. **Cevap C**

70. Bir kimsenin hakim kararıyla ergin (rüş) olabilmesinde aşağıda yer alan şartlardan hangisi aranmaz?

- A) Küçüğün menfaatinin olması
- ☒ B) Küçüğün 14 yaşını tamamlamış olması
- C) Velinin izninin bulunması
- D) Mahkemenin bu konuda karar vermesi

(2011-Kasım Dönemi Maliye Bakanlığı Gelir Uzman Yrd.)

Cevap: TMK m.12'ye göre, "On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir." Küçüğün ergin kılınmasına mahkemece karar verebilmek için şu şartların bulunması gerekir:

- 1- Mahkeme hükmüyle ergin kılınacak küçüğün 15 yaşını doldurmuş olması
- 2- Ergin kılınmaya karar verilmesi isteminde bulunma, "kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklardan" olduğu içindir ki, bu istemin (talebin) bizzat küçükten gelmesi şarttır
- 3- Ergin kılınmaya karar verebilmek için hem babanın hem de ananın rızalarını bildirmiş olmaları gerekir; onlardan biri razi olmazsa şart gerçekleşmemiş olur. Yeni Medeni Kanun önceki Kanun'da kullanılan "ana ve babanın muvafakatı" deyimini yerine "velisinin rızası" deyimini kullanarak velayeti kaldırılmış bulunan ana veya babanın rızasının aranmayacağını açıklamış olmaktadır.
- 4- Eğer ergin kılınmasına karar verilecek olan küçük, velayet altında değil de "vesayet altında" ise ayrıca vesayet dairelerinin izni de gereklidir. Bu itibarla küçüğe önce vesayet makamı (sulh mahkemesi), sonra denetim makamı (Asliye mahkemesi) tarafından izin verilmesi MK m.463 hükmünün emridir.

Ergin kılınmaya karar verecek olan mahkeme, küçüğün yerleşim yeri asliye mahkemesidir. Ergin kılınmasına karar verilen küçük, o andan itibaren "ergin" olacağı için, velayet veya vesayet altından çıkar. Ergin kılınma kararı kesindir; yani erginlik artık bu kişiden geri alınamaz. **Cevap B**

³⁵ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.211

³⁶ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.212

71. Gerçek kişilerin hak ehliyeti ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- ☒ A) Kişinin bizzat kendi eylemleri ve işlemleri ile lehine haklar ve aleyhine borçlar yaratabilmesini ifade eder.
- B) Her insanın hak ehliyeti vardır.
- C) Sağ ve tam olarak doğmuş olmak kaydıyla kazanılır.
- D) Pasif karakterlidir.
- E) Bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmadaki eşittirler.

(2009-Kalkınma Bankası Uzman Yrd.)

Cevap: Hak ehliyeti (medeni haklardan yararlanma ehliyeti), hak ve borç sahibi olabilme, yani hakların ve borçların sujesi olabilme iktidarıdır. Her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar-hak ehliyetinin genellik ilkesi-, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmadaki eşittirler. Sağ ve tam doğmak³⁷ koşuluyla gerçek kişiler ana rahmine düştüğü anda hak ehliyeti kazanırlar. A seçeneğinde tanım yapılan hak ehliyetinin değil fiil ehliyetinin tanımıdır. **Cevap A**

ÖNEMLİ NOT

TMK m.28/f.2'ye göre cenin, sağ doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren hak ehliyetine sahiptir. Ancak kişilik sağ ve tam doğumla kazanıldığından ceninin haklarını kanuni temsilci aracılığıyla kullanması söz konusu olamaz.

72. Medeni Kanuna göre bir kimsenin mahkeme kararı ile ergin kılınabilmesi için kaç yaşını doldurmuş olması gerekir?

- A) 14 ☒ B) 15 C) 16
- D) 17 E) 18

(2009-Halk Bank Servis Görevlisi)

³⁷ Tam doğmaktan kasıt çocuğun anadan tamamen ayrılması ana rahminin dışında bağımsız bir varlık kazanması anlamına gelmektedir. DURAL/ÖGÜZ, C. II, s. 15

Cevap: TMK m.12'ye göre, "On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir." **Cevap B**

73. Bütün insanların hukuk düzeninin sınırları içinde haklara ve borçlara ehil olmadaki eşit olmaları neyin sonucudur?

- ☒ A) Hak ehliyeti
- B) Ayırt etme gücü
- C) Erginlik
- D) Fiil ehliyeti

(2009-Vergi Denetmen Yrd.)

Cevap: Bütün insanların hukuk düzeninin sınırları içinde haklara ve borçlara ehil olmadaki eşit olmaları hak ehliyetinin sonucudur. Hak ehliyetinin iki temel özelliği vardır. 1) Genellik ilkesi 2) Eşitlik ilkesi **Cevap A**

ÖNEMLİ NOT

Hak ehliyetine kanun tarafından getirilen farklılıklar

1) Evlenme: TMK m.124'e göre erkek ve kadının kural olarak 17 yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak olağanüstü hallerde hâkim önemli bir sebep varsa 16 yaşını doldurmuş kandi ya da erkeğin evlenmesine izin verebilir. Bu karar verilmeden önce mümkünse ana baba yada vasi dinlenir.

2) Evlat edinme: Evlat edinme için 30 yaşını doldurmuş olmak zorunludur.

3) Vasiyetname ve miras sözleşmesi yapma: Vasiyetname yapabilme ehliyetine sahip olmak için 15 yaşını doldurmak ve ayırt etme gücüne sahip olmak, miras sözleşmesi yapabilmek için ise fiil ehliyetine sahip olmak zorunludur.

4) Kefil olma, vakıf kurma, önemli bağış yapma: Ergin olmayan ve vesayet altındaki kişiler, ne kendileri ne de onlar adına kanuni temsilcileri, onlar adına vakıf kuramaz, kefil olamaz ve önemli bağışlamada bulunamazlar (TMK m. 449-343).

5) Vasi olabilme: Ancak ergin kişiler vasi olarak atanabilir (TMK m. 4/3).

6) Din seçimi için kişinin ergin olması gerekir (TMK m. 341).

7) Evlenme yasağı: Soybağı karışıklığını önlemek için kadının, önceki evliliği herhangi bir sebeple sona erdikten itibaren 300 gün gecmedikçe yeniden evlenmesi yasaktır (TMK m. 132).

8) Soyadı kullanma zorunluluğu: TMK m. 187'ye göre evli kadın kocasının soyadını taşımak zorundadır.

9) Evlilik içinde doğan çocuk ailenin vani babanın soyadını taşır (TMK m. 321).

10) Velâyet ve vesayet altındaki çocuğun yerleşim yeri ana ve babanı ortak yerleşim yeridir.

11) Akıl hastaları, evlenmelerinde bir sakınca olmadığı bir resmi sağlık kurulu raporuyla tevsik edilmedikçe evlenemezler.

74. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ile ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar fiil ehliyeti açısından aşağıdakilerden hangisi içerisine girer?

- ☒ A) Sınırlı ehliyetsizler
- B) Tam ehliyetsizler
- C) Sınırlı ehliyetliler
- D) Tam ehliyetliler
- E) Kısıtlı ehliyetliler

(2009-Halk Bank Servis Görevlisi)

Cevap: Ayırt etme gücüne sahip küçükler ile ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar fiil ehliyeti açısından sınırlı ehliyetsiz grubundadırlar. **Cevap A**

75. Bir kimsenin vücut bütünlüğü, sağlığı, ismi, şeref ve haysiyeti, resmi, hürriyetleri, sır çevresi, ekonomik ve fikrî faaliyetleri üzerindeki haklarıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) Kişilik haklarını oluşturur.
- B) Kişisel durumlarını oluşturur.
- C) Hak ehliyetini oluşturur.
- D) Fiil ehliyetini oluşturur.
- E) Şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardır.

(2008-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Bir kişinin doğuştan sahip olduğu, devredilemeyen, haczedilemeyen, miras yoluyla intikal etmeyen para ile ölçülemeyen haklarına kişilik hakları denir. Kişilik hakları içine bir kimsenin vücut bütünlüğü, sağlığı, ismi, şeref ve haysiyeti, resmi, hürriyetleri, sır çevresi, ekonomik ve fikrî faaliyetleri üzerindeki hakları girer.

Cevap A

76. Ehliyetle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- ☒ A) Henüz ergin olmamış bir kişiye karşı dava açılmaz.
- ☐ B) Hak ehliyeti haklara ve borçlara sahip olabilme ehliyetidir.
- ☐ C) Her insanın hak ehliyeti vardır.
- ☐ D) Vasiyetname yapabilmek için 15 yaşını doldurmak gerekir
- ☐ E) Vasi olarak atanabilmek için 18 yaşını doldurmak gerekir.

(2008-Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd.-
Uzman Yrd. ve Kontrolör Sınavı)

Cevap: Hak ehliyeti (medeni haklardan yararlanma ehliyeti), hak ve borç sahibi olabilme, yani hakların ve borçların sujesi, olabilme iktidarıdır. Her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler. Sağ ve tam doğmak koşuluyla gerçek kişiler ana rahmine düştüğü anda hak ehliyeti kazanırlar. Vasiyet yapmak için aranan ehliyet TMK m.502'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre vasiyet yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve onbeş yaşını doldurmuş olmak gerekir. Henüz ergin olmamış kişiye karşı dava açılabilir. Bu dava ergin olmayan kimsenin yasal temsilcisine karşı açılabilir.

Cevap A

77. Sınırlı ehliyetsiz aşağıdaki işlemlerden hangisini kendi başına yapamaz?

- A) Ayıp ihbarı
 B) Bağışlanan sıfatıyla yer aldığı bağışlama sözleşmesi
 C) Ad değişikliği
 D) Başkaları için doğrudan temsilci olma
 E) Nişanlanma

(2008-Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd.-
 Uzman Yrd. ve Kontrolör Sınavı)

Cevap: Sınırlı ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılardır (TMK m. 16/f.1). Sınırlı ehliyetsizlerde kural ehliyetsizlik istisna ehliyeti olmadır. Buna göre kural olarak sınırlı ehliyetsizlerin yaptıkları işlemler geçersizdir. Ancak tek başlarına aşağıdaki işlemleri yapabilirler.

1- Sınırlı ehliyetsizler, kendilerini borç altına sokmayan, sadece menfaat sağlayan işlemleri, örneğin karşılıksız kazanımları (ivazsız iktisapları) vasal temsilcilerinin rızasına muhtaç olmaksızın kendi başlarına yapabilirler. Örneğin sınırlı ehliyetsiz, kendisine yapılan bağışlama yoluyla bir karşılıksız kazanımda bulunabilir; zira bu bağışlama sözleşmesi sınırlı ehliyetsize hiçbir borç yüklememekte, tam aksine ona bir eşyanın mülkiyet hakkını karşılık ödemeksizin kazandırmaktadır. Yine karşılıksız olmak şartıyla sınırlı ehliyetsiz kimse yararlarına borç itkrarını, alacaklı sıfatıyla kefalet sözleşmesini ya da kendilerini borçtan kurtaran ibra sözleşmesini tek başına yapabilirler. Sınırlı ehliyetsiz bir hakkın kaybolmasını engelleyen beyanları da (ayıp ihbarı ya da temerrüt ihtarı gibi) tek başına yapabilir³⁸.

2- Sınırlı ehliyetsizler vönetimi kendilerine bırakılmış olan mallarla (serbest mallarla) ilgili hukuki işlemleri, kendilerini borç altına sokacak mahiyette olsalar dahi, kendi başlarına yapabilirler. Örneğin bir meslek ve sanatla uğraşması için, ana babası tarafından çocuğa malından verilen kısmın yönetimi ve ondan yararlanma hakkı çocuğundur. Aynı şekilde sulh hukuk mahkemesinin

bir meslek ya da sanatı, tek başına yürütmesi için verdiği izin üzerine sınırlı ehliyetsiz her türlü işlemi yapabilir. Son olarak vesayet altındaki kimse, kendi tasarrufuna bırakılan malları ve vasinin arzusuyla çalışmasından elde ettiği kazancı üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilir (TMK m. 455).

3- Sınırlı ehliyetsizler, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılmasında da kural olarak yasal temsilcilerinin rızasına muhtaç değildirler.

Kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklara örnek olarak doktrin şunları göstermektedir. Ergin kılınma (TMK m.12), kişiliğin korunması ile ilgili tüm davalar (TMK m. 23), (TMK m. 27), nişanlanma (TMK m. 118), nişanı bozma (TMK m. 120), nişanın bozulması nedeniyle manevi tazminat talebi (TMK m. 121), evlenme (TMK m. 124), boşanma davası açma (TMK m. 161), evlenmenin feshi davası açma (TMK m. 148-152), bazı boşanma sebeplerinde af (TMK m. 161/162), ana babanın çocuklarla kişisel ilişkilerinin düzenlenmesini istemeleri (TMK m. 323), ortak hayatın tatilini isteme (TMK m. 197), soybağının reddi (TMK m. 286), evlat edinme (TMK m. 305), evlilik dışı çocuğun tanınması (TMK m. 295), babalık davası açma (TMK m. 301), vesayet altındaki kişinin, vasinin işlerine karşı sulh mahkemesine itirazı (TMK m. 461), vesayetin kaldırılmasını isteme (TMK m. 472), vesayetin kaldırılmasını isteme (TMK m. 472), ölüme bağlı tasarruf yapma (TMK m. 531), manevi tazminat davası açma (BK 47-48).³⁹ Bazı durumlarda, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması ise yasal temsilcinin rızasına tâbi tutulmuştur. Yine bizzat kullanılabacaktır ama rızaya ihtiyaç vardır, aksi takdirde işlem hükümsüz olacaktır. Örneğin; ergin kılınma (MK m. 12), nişanlanma (MK m. 118), evlenme (MK m. 126, 127), evlenme izni (MK m. 124/II) ve evlatlığa alınma (MK m. 308).

4- Türk Medeni Kanununda açık bir hüküm olmamasına rağmen; doktrinde ayırt etme gücüne sahip küçükler ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların kendilerine verilen

³⁸ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 88

³⁹ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 88

temsil yetkisini kullanabilecekleri ve rızai temsilci sıfatıyla temsil olunan adına işlem yapabilecekleri kabul edilmektedir.

Başkasının adına sınırlı ehliyetsizin yapacağı işlemin hukuki sonuçları temsil edilen üzerinde doğacaktır; kendisinin borçlu veya alacaklı olması söz konusu değildir. Kanunda nişanlanma yasal temsilcinin iznini gerektiren işlemlerden olduğu için sınırlı ehliyetsiz tek başına bu işlemi yapamaz. **Cevap E**

☑ ÖNEMLİ NOT

Sınırlı ehliyetsiz kimse rızai temsilci olabilir, kanuni temsilci olamaz (TMK m. 335-m. 418).

78. Türk Medeni Kanununa göre gerçek kişilik ne zaman başlar?

- A) 18 yaşından gün alınmasıyla
- B) 18 yaşından gün alınmasına bakılmaksızın fiil ehliyetine sahip olduğu gün
- C) Nüfus cüzdanına sahip olduğu gün
- D) Sağ ve tam doğumla**
- E) Nüfus memurunun tescil anında

**(2006-Maliye Bakanlığı
Vergi Denetmen Yrd.)**

Cevap: Türk Medeni Kanununa göre gerçek kişilik sağ ve tam doğmakla kazanılır. **Cevap D**

☑ ÖNEMLİ NOT

Sınırlı ehliyetsizlerin kendilerini borç altına sokacak işlemlerde yasal temsilcilerinden izin veya rıza almaları zorunludur. Bu izin belirli bir işlem ya da işlemler grubu için verilebilir. Belirli bir işlem için verilen izin o işleme bağlı tüm sonuçları da içerir. Örneğin bir fotoğraf makinesi satın alınmasına ilişkin izin sadece satım işleminin yapılmasına değil, buna bağlı olarak satış bedelinin ödenmesini de içerir.

Fiil Ehliyeti/Fiil Ehliyetinin Şartları ve Özellikleri/Fiil Ehliyetine Göre Şahısların Sınıflandırılması

79. Sınırlı ehliyetliler ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Kendilerine yasal danışman atanmış olanlar da sınırlı ehliyetli sayılır.
- ☒ B) Sınırlı ehliyetliler, ergin ve ayırt etme gücüne sahip bulunan ve aynı zamanda da kısıtlı olmayan kişilerdir.
- ☒ C) Evli kişilerden sadece kadın, sınırlı ehliyetli kabul edilir.
- D) Sınırlı ehliyetliler, işlemiş oldukları bütün haksız fiillerin sonucundan bizzat sorumludur.
- E) Sınırlı ehliyetlilerde sınırlılık istisna olup özellikle hukuki işlem ehliyeti alanındadır.

(2012-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Kendilerine yasal danışman atanmış olanlar da sınırlı ehliyetli sayılır. Sınırlı ehliyetliler, ergin ve ayırt etme gücüne sahip bulunan ve aynı zamanda da kısıtlı olmayan kişilerdir. Sınırlı ehliyetliler, işlemiş oldukları bütün haksız fiillerin sonucundan bizzat sorumludur. Sınırlı ehliyetlilerde sınırlılık istisna olup özellikle hukuki işlem ehliyeti alanındadır. Yeni Türk Medeni Kanunun sisteminde evli kişiler sınırlı ehliyetli kapsamında değildir. Bu kimseler tam ehliyetli sayılırlar⁴⁰.
Cevap C

⁴⁰ Evli kişiler aile konutunun devrinde, hakların sınırlandırılmasında ve kıranın feshinde, paylı mülkiyet üzerinde tasarrufta bulunmak için, kefalet sözleşmesinde kefil olabilmek için eşin rızası gerekmektedir. Bu işlemler bakımından evli kişiler sınırlı ehliyetli sayılırlar.

80. Türk Medeni Kanununa göre ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılarla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- ☒ A) Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumlu değildir.
- ☒ B) Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremezler.
- ☒ C) Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada yasal temsilcilerinin rızası gerekli değildir.
- ☒ D) Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlıların hak ehliyetleri vardır.

(2012-Nisan Dönemi Maliye Bak. Gelir Uzman Yrd.)

Cevap: Ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar haksız fiillerden sorumludurlar. Bu grupta yer alan kişiler kendilerini borç altına sokacak işlemleri tek başlarına yapamazlar. Ancak karşılıksız kazandırma ve şahsa sıkı sıkıya bağlı hakları kullanırken tek başlarına hareket edebilirler. Ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların hak ehliyetleri vardır. **Cevap A**

81. Fiil ehliyetiyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Fiil ehliyetine sahip olan kimse kendi fiilleriyle hak edinebilir.
- ☒ B) Hak ehliyetine sahip olan kimse aynı zamanda fiil ehliyetine de sahiptir.
- C) Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.
- D) Fiil ehliyetine sahip olan kimse kendi fiilleriyle borç altına girebilir.

(2010-Ekim Dönemi Maliye Bak. Gelir Uzman Yrd.)

Cevap: Hak ehliyeti ile fiil ehliyeti birbirinden farklı kavramlardır. Hak ehliyeti gerçek kişiler bakımından sağ ve tam doğumla kazanılırken, fiil ehliyeti için ayırt etme gücü, kısıtlı olmamak ve ergin olmak zorunludur. Fiil ehliyetine sahip olan kimse kendi fiilleriyle hak edinebilir, borç altına girebilir. Hak ehliyeti olan herkesin fiil ehliyeti olması gibi bir ifade doğru değildir. **Cevap B**

82. Aşağıdakilerden hangisi yargısal erginlik için gerekli şartlardan biri değildir?

- ☒ A) Bedensel gelişim
- B) Velinin izni
- C) Küçüğün talebi
- D) Mahkeme kararı
- E) On beş yaşını tamamlamış olma

(2012-Halkbank Uzman Yrd.)

Cevap: Türk Medeni Kanununun 12.maddesine göre "On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir." Küçüğün ergin kılınmasına mahkemece karar verilebilmesi için şu şartların bulunması gerekir:

- 1- Mahkeme hükmüyle ergin kılınacak küçüğün 15 yaşını doldurmuş olması
- 2- Ergin kılınmaya karar verilmesi isteminde bulunma, "kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan" olduğu içindir ki, bu istemin (talebin) bizzat küçüktan gelmesi şarttır.
- 3- Ergin kılınmaya karar verebilmek için hem babanın hem de ananın rızalarını bildirmiş olmaları gerekir; onlardan biri razı olmazsa şart gerçekleşmemiş olur. Yeni Medeni Kanun önceki Kanun'da kullanılan "ana ve babanın muvafakati" deyimi yerine "velisinin rızası" deyimini kullanarak velayeti kaldırılmış bulunan ana veya babanın rızasının aranmayacağını açıklamış olmaktadır.
- 4- Eğer ergin kılınmasına karar verilecek olan küçük, velayet altında değil de "vesayet altında" ise ayrıca vesayet dairelerinin izni de gereklidir. Bu itibarla küçüğe önce vesayet makamı (sulh mahkemesi), sonra denetim makamı (asliye mahkemesi) tarafından izin verilmesi MK m.463 hükmünün emridir. Ergin kılınmaya karar verecek olan mahkeme, küçüğün yerleşim yeri asliye mahkemesidir. Ergin kılınmasına karar verilen küçük, o andan itibaren "ergin" olacağı için, velayet veya vesayet altından çıkar. Ergin kılınma kararı kesindir; yani erginlik artık bu kişiden geri alınamaz. **Cevap A**

83. Kendilerine yasal danışman atanmış olan kişiler ehliyet bakımından aşağıdaki gruplardan hangisine girer?

- A) Tam ehliyetsiz
- B) Sınırlı ehliyetsiz
- ☒ C) Sınırlı ehliyetli
- D) Tam ehliyetli
- E) Kısmi ehliyetsiz

(2011-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Kendilerine yasal danışman atanmış olan kişiler ehliyet bakımından sınırlı ehliyetli olarak kabul edilir⁴¹. Esasında yasal danışman atanması fiil ehliyeti etki eden bir husus değildir⁴². TMK m. 429 iki tür danışmanlık öngörmüştür. Bunlardan ilki oy danışmanlığı diğer ise yönetim danışmanlığıdır. Bunu yanında doktrinde bu iki danışmanlığın aynı anda olabileceği de kabul edilmektedir⁴³. **Cevap C**

84. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı olmayan ve 17 yaşını tamamlayarak anne ve babasının onayı ile evlenen Ayşe'nin fiil ehliyeti bakımından aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) Ayşe, evlenmekle ergin sayılır.
- B) Ayşe, yaş küçüklüğü sebebiyle tam ehliyetsizdir.
- C) Ayşe, yaş küçüklüğü sebebiyle sınırlı ehliyetsizdir.
- D) Ayşe, hakim kararı olursa ancak ergin sayılabilir.
- E) Ayşe, 18 yaşını tamamladığı sürece sınırlı ehliyetlidir.

(2011-KPSS/AB-PÖS)

Cevap: TMK m.11/f.2'ye göre evlenme kişiyi ergin kılar. Bu nedenle ayırt etme gücüne sahip kısıtlı olmayan ve 17 yaşını tamamlayarak anne ve babasının onayı ile evlenen Ayşe ergindir. **Cevap A**

⁴¹ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.253

⁴² DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 62

⁴³ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 62

☒ **ÖNEMLİ NOT**

Evlenme; boşanma, ölüm ya da gıplık ile sona erse bile erginlik bundan etkilenmez. Yani erginlik, evlenmenin bu sebeplerden biri ile sona ermesi halinde dahi devam eder.

☒ **ÖNEMLİ NOT**

Evlenmeyle erginliğin kazanılabilmesi için, evlenmenin tamamlanmış olması yeterlidir (TMK m. 142); başka bir şeye gerek yoktur. Aynı şekilde erginliğin kazanılması evlenmenin geçerli olması şartına da bağlı değildir. Evlenme mutlak ya da nispi butlanla yasak olsa bile erginlik kazanılır.

85. Aşağıdakilerden hangisi, bir gerçek kişinin mahkeme kararıyla kısıtlanmasına yol açacak sebeplerden biri değildir?

- ☒ A) Tecrübesizlik
- B) Savurganlık
- C) Akıl zayıflığı
- D) Kötü yaşam tarzı
- E) Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûm olma

(2011-KPSS)

Cevap: Kısıtlama nedenleri şunlardır (TMK m. 405)

- a) Akil hastalığı veya akıl zayıflığı
- b) Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yöneticilik
- c) Özgürlüğü bağlayıcı ceza
- d) İstek üzerine: Yaşlılığı, sakatlığı, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasını istevebilir.

Cevap A

86. Aşağıdakilerden hangisi fiil ehliyeti bakımından sınırlı ehliyetli sayılmaktadır?

- A) Ergin olmayan kişi
- B) 10 yıllık hapis cezasına çarptırılmış ve hâlen cezaevinde olan kişi
- ☒ C) Kendisine yasal danışman atanmış kişi
- D) 15 yaşını tamamlayarak mahkeme kararıyla ergin kılınan kişi
- E) Savurganlığı sebebiyle kısıtlanan kişi

(2010-KPSS)

Cevap: Kendisine yasal danışman atanmış kişi fiil ehliyeti bakımından sınırlı ehliyetli sayılmaktadır. **Cevap C**

87. Henüz ergin olmamış veya ergin olmakla birlikte kısıtlanmış olan çocukların üzerinde Medeni Kanun tarafından ana ve babaya tanınan hakka ne ad verilir?

- ☒ A) Velayet
- B) Vesayet
- C) Veraset
- D) Soybağı
- E) Evlat edinme

(2010-KPSS/GYGK-CS)

Cevap: Henüz ergin olmamış veya ergin olmakla birlikte kısıtlanmış olan çocukların üzerinde Medeni Kanun tarafından ana ve babaya tanınan hakka velayet hakkı denir. Çocuğun ana babası, çocuğun doğumu anında evli ise, çocuk üzerinde doğumla birlikte velayet hakkına sahip olur. Velayet hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı mutlak bir haktır. Bu nedenle başkasına devredilmesi mümkün olmadığı gibi, velayet hakkından feragat edilmesi de mümkün değildir. **Cevap A**

☒ **ÖNEMLİ NOT**

Velâyet hakkı, ana babadan birinin ölümü halinde sağ kalana; boşanmada ya da velâyetin kaldırılmasında velâyet hakkının kendisine verildiği tarafa ait olur.

88. I- Kefil olmak ✓
 II- Taşınmaz alım satımı
 III- Bağış yapmak ✓
 IV- Kambiyo taahhüdünde bulunmak
 V- Vakıf kurmak ✓

Sınırlı ehliyetsiz kişilerin, vasilerinin izni ile dahi yapamayacakları işlemler yukarıda sayılanlardan hangileridir?

- A) II-III-IV
 B) I-II-IV
 C) II-IV-V
 D) I-III-V

(2010-Milli Emlak Denetmen Yrd.)

Cevap: Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır (TMK m.449). **Cevap D**

89. Fil ehliyeti ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Tam ehliyetliler her türlü hukuki işlemleri kimsenin iznine muhtaç olmaksızın bizzat yapabilirler
 B) Evli kişiler sınırlı ehliyetli kapsamındadır
 C) Sınırlı ehliyetsizler yönetimi kendilerine bırakılmış olan mallarla ilgili hukuki işlemleri yasal temsilcilerinin rızası ile kullanabilirler
 D) Sınırlı ehliyetsizler yasal temsilcilerinin rızası olmadan kendi işlemleriyle borç altında giremezler

(2009-Vergi Denetmen Yrd.)

Cevap: Yeni Türk Medeni Kanunun sisteminde evli kişiler sınırlı ehliyetli kapsamında değildir. Bu kimseler tam ehliyetli sayılırlar⁴⁴. **Cevap B**

⁴⁴ Evli kişiler aile konutunun devrinde, hakların sınırlan-dırılmasında ve kiranın feshinde, paylı mülkiyet üze-rinde tasarrufta bulunmak için, kefalet sözleşmesinde kefil olabilmek için eşin rızası gerekmektedir. Bu iş-lemler bakımından evli kişiler sınırlı ehliyetli sayılırlar.

ÖNEMLİ NOT

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre eş-lerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık ka-rarı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rıza-sıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin ku-rulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır. Kefalet sözleş-mesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına veya adi kefaletin müteselsil kefalet dönüşmesine ya da kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişiklikler için eşin rızası gerekmez.

90. Sınırlı ehliyetsizlerin hukuki işlem ehli-yeti bakımından aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Vesayet altındaki kimse, vasiinin izniyle çalışarak kazandığı malları bizzat yö-netmek hakkına sahiptir.
 B) Sınırlı ehliyetsizler, yönetimi bir mes-lek veya sanat için kendilerine bırakıl-mış olan mallarla ilgili hukuki işlemleri, kendi başlarına yapabilirler.
 C) Sınırlı ehliyetsizler kendilerini borç al-tına sokmayan işlemleri, yasal temsil-cilerinin rızasıyla yapabilirler.
 D) Velinin rızası ile aile haricinde yaşayan küçük, kazancını dilediği gibi tasarruf edebilir.
 E) Sınırlı ehliyetsizler, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları bizzat kullanabilirler.

(2009-KPSS)

Cevap: Sınırlı ehliyetsiz grubunda olan kişilerin ayırt etme gücü bulunmasına karşılık o kişi ya ergin değildir ya da hakkında kısıtlılık kararı alınmıştır. Bunlarda ehliyetsizlik asıl, ehliyet istisnadır. Sınırlı ehliyetsizlerin ayırt etme gücü bulunduğundan haksız fiil ehliyetleri tamdır. Bu-na karşılık hukuki işlem ehliyeti bakımından du-rumu ikiye ayırmak gerekir. Bazı işlemler ancak yasal temsilcileri tarafından yapılabilirken, bazı işlemler ise sınırlı ehliyetsizlerce bizzat yapılabil-ir. Buna göre aşağıdaki işlemler sınırlı ehliyet-sizler tarafından bizzat yapılabilir;

- a) Karşılıksız kazandırmalar

b) Küçük, ana ve babanın rızası ile aile dışında yaşıyor ve çalışıyorsa ana babasına karşı olan borçlarına hâle gelmemek üzere, kazancı üzerinde küçük dilediği gibi tasarrufta bulunabilir.

c) Meslek ve sanat için sınırlı ehliyetsize TMK m.359-455 uyarınca bir mal verilmişse

d) Sınırlı ehliyetsiz temsilci olarak bir baskası adına işlem yapabilir.

e) Sınırlı ehliyetsiz kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını bizzat kullanabilir

Buna karşılık sınırlı ehliyetsiz hiçbir zaman kefil olamaz, bağışta bulunamaz ve vakıf kuramaz.

Cevap C

91. **Vesayet altında bulunan sınırlı ehliyetsiz A, aşağıdaki işlemlerden hangisini vasisinin rızasına bağlı olmadan yapabilir?**

- ☒ A) Nişanın bozulması ve manevi tazminat talebi
- ☐ B) Mahkemeden ergin kılınma talebi
- ☐ C) Taşınır satış sözleşmesi
- ☐ D) Trampa sözleşmesi
- ☐ E) Evlenme

(2009-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: 90. sorunun cevabı incelendiğinde sınırlı ehliyetsizlerin kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları tek başlarına kullanabilecekleri görülür. Nişanın bozulması ve manevi tazminat istemi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan vasisinin rızasına ihtiyaç duyulmaksızın sınırlı ehliyetsiz tek başına bu işlemi yapabilir. **Cevap A**

92. **Aşağıdaki işlemlerden hangisini sınırlı ehliyetsiz adına vasi, hiçbir şekilde yapamaz?**

- A) Trampa
- B) Ariyet sözleşmesi
- ☒ C) Kefil olma
- D) Bankada hesap açma
- E) Taşınmaz satım sözleşmesi

(2009-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: Sınırlı ehliyetsiz hiçbir zaman kefil olamaz, bağışta bulunamaz ve vakıf kuramaz. Bu işlemler onun adına vasisi tarafından da yapılamaz. **Cevap C**

93. **Aşağıdakilerden hangisi sınırlı ehliyetsizler tarafından yapılması yasak hukuki işlemlerden biridir?**

- A) Evlenme
- B) Alım-satım sözleşmesi
- ☒ C) Kefalet sözleşmesi
- D) Rızai temsilcilik
- E) Vekâlet sözleşmesi

(2009-Kalkınma Bankası Uzman Yrd.)

Cevap: Sınırlı ehliyetsizler bazı işlemleri hiç yapamazlar; yani bunları ne bizzat ne de yasal temsilcilerinin rızasıyla yapmaları mümkündür. Hatta yasal temsilciler dahi bu işlemleri sınırlı ehliyetsiz adına yapamazlar. Bunlara yasak işlemler denir. Yasak işlemler, yapıldıkları takdirde hiçbir hüküm ifade etmezler, yani "bâtil"dirlar. **Bu işlemlerin neler olduğu TMK. m. 449'da ifade edilmektedir. Bunlar, önemli bağışlamada bulunma, vakıf kurma ve kefil olmadır.** **Cevap C**

94. **Tam ehliyetsizin sorumlu tutulmasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?**

- A) Tam ehliyetsiz, haksız fiilinden dolayı hakkaniyet sorumluluğuyla sorumludur.
- B) Tam ehliyetsiz, haksız fiilinden sebep sorumluluğuna göre sorumlu tutulamaz.
- C) Tam ehliyetsiz, kusursuz sorumluluk hâllerinde ortaya çıkan zarardan sorumlu olur.
- D) Tam ehliyetsiz, lehine yapılan vekâletsiz iş görmeden dolayı, vekâletsiz iş görene karşı sorumlu olur.
- ☒ E) Tam ehliyetsiz, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre sorumlu tutulamaz.

(2008-Ziraat Bankası Müfettiş Yrd.)

Cevap: Tam ehliyetsizler, ayırt etme gücünden mahrum kimselerdir. Ayırt etme gücü olmayan kimselerin ne hukuki ne de haksız fiil ehliyetleri vardır⁴⁵. Kural olarak bu kimselerin haksız fiil sorumluluğu bulunmamasına karşın, hakkaniyet sorumlulukları vardır. BK m.54'e göre tam ehliyetsiz kişi verdiği zarardan dolayı hakkaniyet gerekirse sorumlu tutulacaktır. Kusursuz sorumlulukta kusur aranmadığından, tam ehliyetsiz kimseler kusursuz sorumluluk esasına göre sorumlu tutulabilirler⁴⁶. Sebepsiz zenginleşmede kanun, iade borcunun doğması için, iradeye bağlı bir fiilin varlığını aramamıştır. Bu nedenle, tam ehliyetsizler yönünden sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanabilir⁴⁷. Vekaleti olmadan başkası hesabına tasarrufta bulunan kişinin tasarruflarının hukuki sonuçları, lehine iş yapılan kimse tam ehliyetsiz de olsa geçerlidir⁴⁸. **Cevap E**

95. Sınırlı ehliyetsiz bir kimsenin yasal temsilcisinden, önceden izin almaksızın yaptığı bir borçlandırıcı işlem aşağıdaki yaptırım türlerinden hangisine tabidir?

- A) Kısmi hükümsüzlük
- ☒ B) Askıda hükümsüzlük
- C) İptal edilebilirlik
- D) Kesin hükümsüzlük
- E) Yokluk

(2008-Halk Bank Servis Görevlisi Sınavı)

Cevap: Sınırlı ehliyetsiz, kendisini borç altına sokan hukuki işlemleri, yasal temsilcisinin izni olmadan yaparsa, bu işlemler tek taraflı bağlamazlık (askıda hükümsüzlük) yaptırımına tâbi olurlar; yani karşı taraf bu işlemlerle bağlı olduğu halde, sınırlı ehliyetsiz bağlı değildir. Bu işlemlerin sınırlı ehliyetsizi de bağlayabilmesi için, yasal temsilcisinin sonradan rızasını açıklaması, yani *onam vermesi* gereklidir⁴⁹. Yasal temsilci onam verirse, bu işlemler yapıldıkları andan itibaren sınırlı ehliyetsizi de bağlayan, yani onun için de "geçerli olan" bir işlem haline gelirler (TMK m.451/f.1). **Cevap B**

⁴⁵ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.240

⁴⁶ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.246

⁴⁷ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.246

⁴⁸ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.246

⁴⁹ DURAL, ÖĞÜZ, C. II, s. 85.

☒ **ÖNEMLİ NOT**

Yasal temsilcinin işleme onay vermemesi halinde işlem askıda hükümsüzlükten kesin hükümsüzlüğe dönüşür. Bu halde taraflar verdiklerini TMK m. 452/f.1'e göre geri verir. Bu ihtimalde işlemin tarafı ayırt etme gücüne sahip küçükse karşı tarafın iyiniyeti korunmaz. Buna karşılık işlemin tarafı ayırt etme gücüne sahip kısıtlı ise ve kısıtlılık kararı ilan edilmişse karşı tarafın iyiniyeti korunur.

☒ **ÖNEMLİ NOT**

Sınırlı ehliyetsizin yapacağı borçlanma ve tasarruf işlemlerine yasal temsilcisinin katılması kamu düzenine ilişkin olduğu için emredici bir kuraldır. Bu bakımdan sözleşme ile bertaraf edilemez.

96. Ayırt etme gücüne sahip 15 yaşındaki A, bankada kendi adına bir hesap açtırmıştır. Buna göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) A'nın yasal temsilcisi işleme icazet vermişse, hesap açtırma işlemi, yapıldığı andan itibaren geçerli olur.
- B) A, ayırt etme gücüne sahip olduğu için hesap açtırma işlemini tek başına yapabilir.
- C) Hesap açtırma işlemini A'nın yerine mutlaka yasal temsilcisinin yapması gerekir.
- D) A vesayet altında olsaydı işleme, vasiinin yanında sulh mahkemesinin de katılması gerekirdi.
- E) Hesap açtırma işlemi, A ergin olmadığı için mutlak butlanla sakattır.

(2008-Ziraat Bankası Müfettiş Yrd.)

Cevap: A ayırt etme gücüne sahip bir küçüktür yani sınırlı ehliyetsizdir. Sınırlı ehliyetsiz grubuna giren kişiler kendilerini borç altına sokacak işlemleri tek başlarına yapamazken kendilerine herhangi bir borç yüklemeyen bağış, vasiyet gibi karşılıksız kazandırmaları tek başlarına yapabilirler. Hesap açtırma işlemi küçüğü borç altına

sokan işlemlerden olduğundan yasal temsilcisinin rızası olmaksızın tek başına yapılamaz. Ancak yasal temsilcisinin rızasıyla veya icazetiyle bu işlem yapılabilir. Buna göre A'nın yasal temsilcisi işleme icazet vermişse, hesap açtırma işlemi, yapıldığı andan itibaren geçerli olur. Sınırlı ehliyetsizlerin tek başlarına yapabilecekleri işlemler için 74. sorunun çözümüne bakınız.

Cevap A

97. 15 yaşından küçük ayırtım gücüne sahip Mehmet'in velisinin izni olmadan yaptığı satım sözleşmesi aşağıdaki yaptırım çeşitlerinden hangisine tabidir?

- A) Yokluk
- B) Mutlak butlan
- C) Nisbi butlan
- D) İptal
- ☒ E) Tek taraflı bağlamazlık

(2008-Sosyal Güvenlik Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: A ayırt etme gücüne sahip bir küçüktür yani sınırlı ehliyetsizdir. Sınırlı ehliyetsiz grubuna giren kişiler kendilerini borç altına sokacak işlemleri tek başlarına yapamazken kendilerine herhangi bir borç yüklemeyen bağış, vasiyet gibi karşılıksız kazandırmaları tek başlarına yapabilirler. Satım sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir akit olduğundan yasal temsilcinin rızası olmaksızın bu işlem yapılamaz. Ancak yasal temsilcisinin rızasıyla veya icazetiyle bu işlem yapılabilir. Mehmet'in velisinin izni olmadan yapılan bu işlem Mehmet'i bağlamaz ancak diğer tarafı bağlar (tek taraflı bağlamazlık)⁵⁰. **Cevap E**

⁵⁰ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 85.

98. Ayırt etme gücüne sahip küçük, aşağıdakilerden hangisini yasal temsilcisinin izni olmadan yapabilir?

- ☒ A) İsmi değiştirmek
 - B) Evlenme akdi yapmak
 - ☒ C) Vasiyetname yapmak
 - ☒ D) Miras sözleşmesi yapmak
 - ☒ E) Evlilik dışı doğan çocuğunu tanımak
- (2008-KPSS)

Cevap: 90. sorunun çözümü incelendiğinde sınırlı ehliyetsizlerin hangi işlemleri tek başına yapabilecekleri görülür. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar sınırlı ehliyetsiz tarafından tek başlarına kullanılabilir. Ancak kanunun yasal temsilci ile birlikte kullanılmasını öngördüğü kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar da vardır. Bu ihtimalde bu haklarını kullanabilmesi için yasal temsilcisinin de işleme katılması gerekir. Bu haklara örnek olarak evlenme, ergin kılınma, evlât edinilme ve adın değiştirilmesi gösterilebilir⁵¹. **Cevap C**

99. Aşağıdakilerden hangisi küçüğün ergin kılınmasını gerektiren nedenlerden biridir?

- A) Nişanlanma
- B) Kısıtlılık
- ☒ C) Evlenme
- D) Boşanma
- E) Gaiplik

(2008-Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd.-Uzman Yrd-Kontrolör Sınavı)

Cevap: Fiil ehliyetinin olumlu şartlarından biri ergin (reşit) olmaktır. Fiil ehliyetine sahip olabilmek için bir kimsenin kanunun belirlemiş olduğu yaş sınırını aşmasına ergin olmak, bu yaşa da erginlik yaşı denir. Bu yaş sınırını aşmış olan kimseler ergin olurlar; aşmamış olanlara ise küçük denir. Ülkemizde erginlik yaşı 18'dir, yani ergin olmak için onsekiz yaşını doldurmuş olmak gerekir. **Erginlik yaş dışında, iki halde daha söz konusu olur. Bunlar biri, "evlenme ile ergin olma", diğeri ise "ergin kılınma"dır. Buna göre seçeneklerde verilenlerden sadece evlenme ile kişi ergin kılınabilir. Cevap C**

⁵¹ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 89

100. Bir kimsenin bizzat kendi fiil ve işlemleriyle kendi lehine haklar, aleyhine borçlar yaratabilme iktidarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hak ehliyeti
- ☒ B) Fiil ehliyeti
- C) Kişilik hakkı
- D) Mutlak hak
- E) Aynı hak

(2008-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Bir kimsenin bizzat kendi fiil ve işlemleriyle kendi lehine haklar, aleyhine borçlar yaratabilme iktidarına fiil ehliyeti denir. TMK m.9'a göre, "Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir." Fiil ehliyetine sahip olabilme şartları aşağıdaki şekildedir:

1) Olumlu Şartlar:

a) Ayırt etme gücüne sahip olmak

Medeni Kanunumuz ayırt etme gücünü, TMK m.13'de olumsuz şekilde şöyle tanımlamaktadır. **"Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun bir biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir."** Ayırt etme gücü, akla uygun biçimde davranma yeteneğidir. Ayırt etme gücü, fiil ehliyetinin en önemli şartıdır; zira bir gerçek kişi diğer iki şarta sahip olsa dahi ayırt etme gücünden yoksun bulunduğu takdirde, fiil ehliyetine sahip olamaz, yani "ehliyetsiz" bir kimse durumundadır. Medeni Kanunumuz, ayırt etme gücünün hangi hâllerde ortadan kalkacağını 13. maddesinde saymıştır. Bunlar akıl hastalığı, akıl zayıflığı, yaş küçüklüğü ve sarhoşluktur. Bu hâller örnek kabildinden belirtilmiş olup tahdidi (sınırlı) değildir.

b) Ergin olmak (reşit olmak)

Fiil ehliyetinin olumlu şartlarından bir diğeri de ergin (reşit) olmaktır. Fiil ehliyetine sahip olabilmek için bir kimsenin kanunun belirlemiş olduğu yaş sınırını aşmasına ergin olmak, bu yaşa da erginlik yaşı denir. Bu yaş sınırını aşmış olan kimseler ergin olurlar; aşmamış olanlara ise küçük denir. Ülkemizde erginlik yaşı 18'dir, yani ergin olmak için 18 yaşını doldurmuş olmak ge-

rekir. Erginlik yaş dışında, iki halde daha söz konusu olur. Bunlar biri, "evlenme ile ergin olma", diğeri ise "ergin kılınma"dır. TMK m.11/f.2'ye göre "evlenme kişiyi ergin kılar". Olağan evlenme yaşı TMK m.124'e göre, erkek ve kadın için 17 yaşın doldurulmasıdır. Ancak hakim, olağanüstü hâllerde ve pek önemli bir sebepten dolayı 16 yaşını doldurmuş erkeğin veya kadının evlenmesine izin verebilir ki, buna da olağanüstü evlenme yaşı denir (MK m.124/II). İşte, normal erginliğe varmamış, yani henüz 18 yaşını doldurmamış olan fakat evlenme yaşına erişmiş bulunan bir kimse, örneğin 17 yaşını doldurmuş bir kız veya erkek evlendiği takdirde "ergin" olur. **Evlenmeyle kazanılmış olan erginlik kesindir; yani bu suretle ergin olmuş bir kimse, evlenmenin ölüm, iptal veya boşanma gibi sebeplerle sona ermesi halinde tekrar önceki küçük (ergin olmamış) durumuna dönmez.** Mahkeme kararıyla ergin kılınma Medeni Kanunumu 12. maddesinde düzenlenmiştir. TMK m.12'ye göre "On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemeye ergin kılınabilir." Küçüğün ergin kılınmasına mahkemeye karar verebilmek için şu şartların bulunması gerekir:

1. Mahkeme hükmüyle ergin kılınacak küçüğün 15 yaşını doldurmuş olması
2. Ergin kılınmaya karar verilmesi isteminde bulunma, "kişiyi sıkı sıkıya bağlı haklardan" olduğu içindir ki, bu istemin (talebin) bizzat küçüktan gelmesi şarttır.
3. Ergin kılınmaya karar verebilmek için hem babanın hem de ananın rızalarını bildirmiş olmaları gerekir; onlardan biri razı olmazsa şart gerçekleşmemiş olur. Yeni Medeni Kanun önceki Kanun'da kullanılan "ana ve babanın muvafakati" deyimini yerine "velisinin rızası" deyimini kullanarak velayeti kaldırılmış bulunan ana veya babanın rızasının aranmayacağını açıklamış olmaktadır.
4. Eğer ergin kılınmasına karar verilecek olan küçük, velayet altında değil de "vesayet altında" ise ayrıca vesayet dairelerinin izni de gereklidir (TMK m.463).

2) Olumsuz Şart Kısıtlı Olmamak:

Fiil ehliyetine sahip olabilmek için, ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak yeterli değildir. Bunlardan başka, o kişinin kısıtlı (mahcur) ol-

maması şarttır. Kısıtlı olmak, kısıtlanmış (hacir altına alınmış) bulunmak demektir. Kısıtlama (hacir), kanunun belirttiği sebeplerden birinin varlığı halinde ergin bir gerçek kişinin fiil ehliyetinin mahkeme kararıyla sınırlandırılması veya tamamen kaldırılması demektir. Kısıtlama sebeplerinin neler olduğu TMK m. 405-408'de sayılmıştır. Bunlar, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı ceza ya mahkum olma ve istekte bulunma halleri dir. Kısıtlama kararı kesinleşince, hemen kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur. Kısıtlama, iyiniyetli üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez. Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır. Bir kimse dinlenilmeden savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetimi veya isteği sebebiyle kısıtlanamaz.

Cevap B

101 Ayırt etme gücüne sahip A, reşit olduğunu söyleyerek temsilcisinin izni olmaksızın kendisine bir bilgisayar satın almıştır. **Bu olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?**

- A) Satım sözleşmesi geçerlidir.
- B) Satım sözleşmesi mutlak butlanla şakattir.
- C) Satım sözleşmesi satıcıyı bağlar, ancak A için sözleşme askıdadır.
- D) Yasal temsilci icazet vermiş olsa da hileyle yapıldığından sözleşme baştan itibaren geçersizdir.
- E) Yasal temsilci icazet vermezse, satıcı tazminat talep edemez.

(2007-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Olaya göre A ayırt etme gücüne sahiptir ve yasal temsilcisinin iznini almaksızın bilgisayar satımına ilişkin sözleşme yapmıştır. Ayırt etme gücüne sahip küçükler, yani sınırlı ehliyetsiz kişiler kendilerini borç altına sokacak işlemleri tek başlarına yapamazken kendilerine herhangi bir borç yüklemeyen bağış, vasiyet gibi karşılıksız kazandırmaları tek başlarına yapabilirler. Bilgi-

sayar satım sözleşmesi küçüğü borç altına sokan işlemlerden olduğundan yasal temsilcisinin rızası veya icazeti olmaksızın tek başına yapılamaz. Sınırlı ehliyetsiz, kendisini borç altına sokan hukuki işlemleri, yasal temsilcisinin izni olmadan yaparsa, bu işlemler *tek taraflı bağlamazlık* yaptırımına tâbi olurlar; yani karşı taraf bu işlemlerle bağlı olduğu halde, sınırlı ehliyetsiz bağlı değildir⁵². Bu işlemlerin sınırlı ehliyetsizi de bağlayabilmesi için, yasal temsilcisinin sonradan rızasını açıklaması, yani *onam vermesi* gereklidir. Yasal temsilci onam verirse, bu işlemler yapıldıkları andan itibaren sınırlı ehliyetsizi de bağlayan, yani onun için de "geçerli olan" bir işlem haline gelirler (TMK m.451/f.1). Bu nedenle satım sözleşmesi satıcıyı bağlar, ancak A için sözleşme askıdadır. **Cevap C**

102. 16 yaşında ve ayırt etme gücüne sahip olan biri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Dava ehliyeti tamdır.
- B) Kural olarak velayet altındadır.
- C) Ergin değildir.
- D) Haksız fiil ehliyeti vardır.
- E) Haksız fiil sorumlulukları vardır

(2008-Vakıflar Bankası Mali Analist Yrd.-Uzman Yrd-Kontrolör Sınavı)

Cevap: 16 yaşında ve ayırt etme gücüne sahip olan bir kişi sınırlı ehliyetsiz grubundadır. Sınırlı ehliyetsiz grubunda olan kişilerin ayırt etme gücü bulunmasına karşılık o kişi ya ergin değildir ya da hakkında kısıtlılık kararı alınmıştır. **Bunlarda ehliyetsizlik asıl, ehliyet istisnadır. Sınırlı ehliyetsizlerin ayırt etme gücü bulunduğundan haksız fiil ehliyetleri tamdır. Buna karşılık hukuki işlem ehliyeti bakımından durumu ikiye ayırmak gerekir. Bazı işlemler ancak yasal temsilcileri tarafından yapılabilirken, bazı işlemler ise sınırlı ehliyetsizlerce bizzat yapılabilir. Buna göre aşağıdaki işlemler sınırlı ehliyetsizler tarafından bizzat yapılabilir;**

⁵² DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 85.

- a) Karşılıksız kazandırmalar
- b) Küçük, ana ve babanın rızası ile aile dışında yaşıyor ve çalışıyorsa ana babasına karşı olan borçlarına hâfel gelmemek üzere, kazancı üzerinde küçük dilediği gibi tasarrufta bulunabilir.
- c) Meslek ve sanat için sınırlı ehliyetsiz TMK m.359-455 uyarınca bir mal verilmişse
- d) Sınırlı ehliyetsiz temsilci olarak bir başkası adına işlem yapabilir
- e) Sınırlı ehliyetsiz kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını bizzat kullanabilir

Buna karşılık sınırlı ehliyetsiz hiçbir zaman kefil olamaz, bağışta bulunamaz ve vakıf kuramaz. **Sınırlı ehliyetsiz kimseler tam ehliyetli kişilerden farklı olarak dava ehliyetleri tam değildir. Şahsa sıkı sıkıya bağlı olan hakların kullanılmasına ilişkin davalar dışında diğer davalarda dava ehliyetleri yoktur. Cevap A**

103. On yaşındaki A'ya dayısı bir bisiklet hediye etmiştir. A'nın bisiklet kullanmasını istemeyen ana babası ise bu durumu sonrada öğrenmiştir.

Bu işlemin geçerliliği ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) İşlem geçerlidir, çünkü bağışlama tek taraflı bir hukuki işlemdir.
- ☒ B) İşlem geçersizdir, Çünkü A'nın ana ve babası bu işleme icazet vermemektedirler.
- ☒ C) İşlem geçerlidir, çünkü A bu işlemle bir yükümlülük altına girmiştir.
- ☒ D) A tam ehliyetsiz olduğundan, işlem her durumda geçersizdir.
- ☒ E) İşlem geçerlidir, Fakat A'nın babası işlemi iptal ettirebilir.

(2005-KPSS)

Cevap: Bağışlamayı kabul için, bağışlananın temyiz kudretine sahip olması yeterli olup tam

ehliyetli olması şart değildir⁵³. Ancak A'nın yasal temsilcisi bağış konusu şeyin iadesini veya onu kullanmamasını emredebilir (TBK m.287/f.2).

Cevap E

104. Fiil ehliyeti ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) Kişi hak ehliyetiyle birlikte fiil ehliyetini de tam olarak kazanır.
- ☒ B) Kişinin ergin olması onun fiil ehliyetine her zaman sahip olacağı anlamına gelmez.
- ☒ C) Kişi kendi isteği ile her zaman fiil ehliyetini sınırlayabilir.
- D) Fiil ehliyetinin icra hukukundaki karşılığı taraf ehliyetidir.
- E) Kişi kendi isteği ile fiil ehliyetinden tamamen vazgeçebilir.

(2005-KPSS)

Cevap: Bir kimsenin bizzat kendi fiil ve işlemle-riyle kendi lehine haklar, aleyhine borçlar vара-tilme iktidarına fiil ehliyeti denir. TMK m.9'a göre, "Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiil-leriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir." Hak ehliyetiyle fiil ehliyeti birbirinden farklıdır. Bu nedenle hak ehliyetinin kazanılmasıyla, fiil ehli-yetinin kazanılmasının şartları birbirinden farklıdır. Kişi gerek hak ehliyetini gerekse fiil ehliyetini kısmen de olsa sınırlayamaz. Medeni hukuktaki hak ehliyeti ile fiil ehliyetinin icra hukukundaki karşılığı sırasıyla taraf ehliyeti ve takip ehliyeti-dir. Cevap B

ÖNEMLİ NOT

TMK'daki hak ehliyetinin icra hukukundaki (takip hukukundaki) karşılığı taraf ehliyetidir
TMK'daki fiil ehliyetinin icra hukukundaki (takip hukukundaki) karşılığı takip ehliyetidir.

⁵³ ARAL, Fahrettin, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara-2003, s.196

105. 17 yaşındaki A, kendisine ait kitabı B'ye satmış ve teslim etmiştir.

Olayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) A, 17 yaşında olduğu için, borçlandırıcı işlem yasal temsilcinin onayına gerek olmadan yaptığı anda geçerlidir.
- ☐ B) A, yasal temsilcinin onayını almadığı için, hem borçlandırıcı hem de tasarruf işlemi baştan butlanla sakattır.
- ☒ C) A, yasal temsilcinin onayını almadığı için, hem borçlandırıcı hem de tasarruf işlemi askıda hükümsüzdür.
- ☐ D) A, yasal temsilcisinin onayını almasa da, yaptığı tasarruf işlemi iyiniyetli olan B yönünden geçerlidir.
- ☐ E) A'nın yasal temsilcisinin onayı olmasa da, kitabın iadesi için iyiniyetli B aleyhine taşınır davası açılmaz.

(2004-KPSS)

Cevap: Olaya göre A ayırt etme gücüne sahip 17 yaşında küçüktür. Ayırt etme gücüne sahip küçükler, yani sınırlı ehliyetsiz kişiler kendilerini borç altına sokacak işlemleri tek başlarına yapamazken kendilerine herhangi bir borç yüklemeyen bağış, vasiyet gibi karşılıksız kazandırmaları tek başlarına yapabilirler (TMK m.16). **Sınırlı ehliyetsiz, kendisini borç altına sokan hukuki işlemleri, yasal temsilcisinin izni olmadan yaparsa, bu işlemler tek taraflı bağlamazlık yaptırımına tâbi olurlar; yani karşı taraf bu işlemlerle bağlı olduğu halde, sınırlı ehliyetsiz bağlı değildir⁵⁴.** Bu işlemlerin sınırlı ehliyetsizi de bağlayabilmesi için, yasal temsilcisinin sonradan rızasını açıklaması, yani *onam* vermesi gereklidir. Yasal temsilci onam verirse, bu işlemler yapıldıkları andan itibaren sınırlı ehliyetsizi de bağlayan, yani onun için de "geçerli olan" bir işlem haline gelirler (TMK m.451/f.1). TMK m. 16'da sadece borç altına girmeden söz ettiği için yeterli değildir. Hükümün amacı, sınırlı ehliyetsizi korumak olduğuna göre, amaca göre bir yorumla sınırlı ehliyetsizin sadece borçlanma işlemi yaparken değil, tasarruf işlemi yaparken

de yasal temsilcisinin rızasını alması gerektiği sonucuna varmak lazımdır⁵⁵. Buna göre sınırlı ehliyetsiz ancak yasal temsilcisinin rızasını alarak borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi yapabilir⁵⁶. **Cevap C**

106. Tam ehliyetsiz olan A, son sadece değerli bir tabloyu çok düşük bir bedelle satın almıştır.

Bu işlemin geçerliliğiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☐ A) İşlem hakimnin iptal kararı vermesine kadar geçerlidir.
- ☒ B) İşlem geçersizdir.
- ☐ C) A'nın kanuni temsilcisi icazet verirse işlem geçerli hale gelir.
- ☐ D) İşlemin geçerli olması için, A'nın tabloyu 5 yıl süreyle nizasız ve fasilasız elinde bulundurması gerekir.
- ☐ E) İşlemin geçerli olması için, işlemi yapan diğer tarafın, A'nın tam ehliyetsiz olduğunu işlemi yaparken bilmiyor olması gerekir.

(2003-KPSS)

Cevap: Tam ehliyetsizler fiil ehliyetinin en önemli şartı olan "ayırt etme gücünden" yoksun olan kimselerdir. Bunların küçük veya ergin olmalarının hiçbir önemi yoktur (TMK m.14). **Tam ehliyetsizlerin, kural olarak hukuki işlem ehliyeti yoktur; zira hukuki işlem, bir hukuki sonuç elde etmek üzere irade açıklamasında bulunmaktadır. Hatta yasal temsilcilerin rızası ile dahi hukuki işlemlerde bulunmaları mümkün değildir; yaptıkları işlemler hiçbir hüküm doğurmaz. Bu işlemler bu kişilerin yasal temsilcilerinin onam vermeleriyle de geçerli hâle gelemeyiz. Karşı tarafın iyiniyetli olup olmamasının da işlemin geçerliliği bakımından hiçbir önemi yoktur (TMK m. 15).** Bu nedenle yapılan işlem geçersizdir. Fakat bu kuralın sıkıya uygulanması hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle, tam ehliyetsizler

⁵⁴ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 85.

⁵⁵ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 81.

⁵⁶ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 81.

açısından da sonuç doğurabilecek bazı istisnai hâller de vardır. Bu hallerde tam ehliyetsiz kimsenin yaptığı hukuki işlemlerin sonuç doğuracağı kabul edilmektedir. Buna göre; tam ehliyetsiz kimsenin

- a) Evliktan doğan çocuklar evlilik içinde doğmuş sayılırlar. Evliliğin iptaline kadar evlilik hüküm ve sonuçlarını doğurur.
- b) Yaptıkları ölüme bağlı tasarrufların iptalini de ancak mirasçılar veya vasiyet alacaklıları isteyebilir.
- c) Mirasçı olabilirler.
- d) Bir malı işlemişse (hukuki taşıyır), işlediği malın değeri açıkça önceki hâlden fazla ise, o eşyanın mülkiyetine sahip olur.
- e) Tam ehliyetsizin bir kimsenin bir hizmetten yararlandıktan sonra (örneğin lokantada yemek yedikten sonra) karşılığını ödeme-
mek için ayırt etme gücünün bulunmadığını ileri sürmesi dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edeceğinden bu hallerde yaptıkları iş-
lemin sonuçlarına katlanmak zorundadır. Tam ehliyetsiz ile yapılan hizmet sözleşme-
sinin ifâsından sonra karşı tarafın sözleşme-
nin hükümsüzlüğünü ileri sürmesi de dü-
rüstlük kurallarına aykırıdır. Benzer şekilde,
ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişinin
satın aldığı piyango biletine isabet eden ik-
ramiyenin, satışın bâtil olduğu gerekçesiyle
ödenmemesi de dürüstlük kurallarına aykırı-
dır.
- f) Tam ehliyetsiz bir kişi, diğer bir kişiye sattığı
malın bedelini almışsa, sebepsiz zenginleş-
me hükümleri uyarınca bedeli iade etmekle
yükümlüdür.
- g) Bir diğer istisna vekâletsiz iş görme hüküm-
lerinden kaynaklanmaktadır. Vekaletsiz iş
görme halinde lehine iş görülen kimse tam
ehliyetsiz bir kişi olsa bile bu vekalet söz-
leşmesinin sonuçlarına katlanmak zorunda-
dır. Örneğin A geçirdiği trafik kazası sonucu
ayırt etme gücünü tamamen kaybetmiştir.
Olay anında doktorun B'nin müdahalesi,
vekâletsiz iş görmedir. A, bu tasarrufun hu-
kuki sonuçlarına katlanacaktır.
- h) *Tam ehliyetsizler, kural olarak kişiye sıkı sıkıya
bağlı olan haklarını da bizzat kullanamazlar.
Yasal temsilciler de bu hakları onlar namına
kullanamazlar. Cevap B*

107. Temyiz kudretine sahip, 40 yaşındaki mü-
meyyiz (ayırt etme gücüne sahip) mahcur
(kısıtlı) A ile B arasında yapılan kefalet söz-
leşmesinde, A, B'nin C'den olan alacağına
kefil olur.

Bu sözleşmenin geçerliliği ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) A'nın kanuni temsilcisinin icazeti ile geçerli olur.
- ☒ B) Kesin olarak hükümsüzdür.
- C) Geçerlidir.
- D) A'nın kanuni temsilcisi tarafından iptal edilebilir.
- E) Sulh hakiminin izni ile hükümlerini doğurur.

(2001-KMS)

Cevap: Sınırlı ehliyetsizlerin yapmaları yasak olan üç önemli işlem vardır. Sınırlı ehliyetsizler vakıf kuramaz, kefil olamaz ve bağışlamalarda bulunamaz (TMK m.449). Bu işlemleri sınırlı ehliyetsiz adına yasal temsilcisi de yapamaz⁵⁷. Bu nedenle kefalet sözleşmesi kesin olarak hü-
kümsüzdür. **Cevap B**

⁵⁷ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.246

Kişilik Hakkı ve Korunması/Kişilik Haklarını Koruyan Davalar

108. Aşağıdakilerden hangisi bir zararın ortaya çıkmasıyla ilgili hukuka uygunluk sebeplerinden biri değildir?

- A) Zarar görenin, kişiye ilişkin olmayan zararlar rızası
- B) Üstün nitelikteki bir özel menfaatin varlığı
- C) Üstün nitelikteki bir kamu menfaatinin varlığı
- D) Zarar görenin kusuru**
- E) Kanunun verdiği yetkiye dayanan bir davranışın yol açtığı bir zararın varlığı

(2006-KPSS)

Cevap: Hukuka uygunluk sebepleri şunlardır;

1) Kamu hukukundan doğan yetkinin kullanılması:

Fiili işleyen kimsenin, fiili işlemek konusunda, kamu hukukundan doğan bir yetkisi bulunuyorsa, zarar sonucunu doğuran ilgili eylem hukuka aykırı sayılmayacaktır. Fakat, yetkinin aşılması ve özellikle yetkinin kullanılmasına ilişkin kurallara uyulmaması fiilin hukuka aykırı sayılmasına yol açar.

2) Özel hukuktan doğan yetkinin kullanılması

• **Üstün nitelikli kamu yararı**

Türk Medenî Kanunu'nun 24. maddesinin 2.fıkrası gereği, kişilik haklarına saldırı üstün nitelikli kamu yararına dayanıyorsa fiil hukuka aykırı sayılmayacaktır.

• **Üstün nitelikli özel yarar**

Yine Türk Medenî Kanunu'nun 24. maddesinin 2. fıkrasında üstün nitelikli bir özel yararın varlığı halinde kişilik haklarına saldırının hukuka aykırı sayılmayacağı belirtilmiştir. **Bu üstün nitelikteki özel yarar, bizzat zarar görene veya faile veya üçüncü bir kimseye ait olabilir.**

• **Zarar görenin rızası (hukuka uygun rıza)**

Zarar görenin, zarar sonucu doğuran davranışa razı olması, ilgili fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırır. Ancak bunun için, öncelikle rızanın kendisinin hukuka uygun olması gerekir. **Bir kimsenin, saçının kesilmesine,**

bir tıbbî müdahaleye razı olması böyledir. Bu halde, failin davranışı, hukuka uygun rızanın varlığı nedeniyle, hukuka uygun olacaktır. Rıza hukuka, ahlaka, şahsiyet haklarına aykırıysa, söz konusu rıza, fiilin hukuka aykırılığını kaldırmaz, zarar görenin ortak kusuru olarak tazminat talebini sınırlandırır. .

- **Meşru savunma**
- **İztirar hali (zorunluluk hali)**
- **Kendi hakkını korumak için kuvvet kullanma. Cevap D**

109. A'ya ait olan bir makale onun ismine yer verilmeden ve bedel alınmadan yayınlanmıştır.

Buna göre A aşağıdaki davalardan hangisini açamaz?

- A) Önleme davası**
- B) Durdurma davası
- C) Maddi tazminat davası
- D) Manevi tazminat davası
- E) Sebepsiz zenginleşme davası

(2006-Kamu İhale Kurumu Uzman Yrd.)

Cevap: Türk Medeni Kanununun 24.maddesine göre kişilik hakları saldırıya uğrayan kimse, saldırıda bulunanlara karşı korunma isteyebilir. Kişilik hakları saldırıya uğrayan kimse "savunma davaları" ile "tazminat davaları" açmaya yetkilidir⁵⁸.

1) Savunma davaları:

a) Saldırının durdurulması: Bu dava kişilik hakları yapılan saldırının devam etmekte olması halinde açılır. Davanın açılmasındaki amaç saldırının durdurulmasıdır. **Saldırıda bulunan kişinin kusurlu olması gerekmez.**

b) Saldırının önlenmesi: Bu dava kişilik haklarına yakın bir zamanda saldırının yapılacağını gösteren emarelerin varlığı halinde gündeme gelir. Örneğin ünlü bir iş adamı yakın bir zamanda gazete başlayacağını reklamlarda gördüğü hayat hikayesinin yayınlanmaması için saldırının önlenmesi davası

⁵⁸ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.267

açabilir. Saldırı başladıktan sonra bu dava açılmaz. Saldırının durdurulması davası açılır. **Kusur aranmaz.**

- c) **Tespit davası:** Tespit davası tali bir davadır. Tespit davasının açılabilmesi için diğer davaların açılması imkanı olmamalıdır⁵⁹. **Kusur aranmaz.**

- 2) **Tazminat Davaları: Kişilik haklarına yapılan saldırı nedeniyle uğranılan maddi ve manevi tazminatın istenebilmesi için kusurun varlığı şarttır.** Maddi tazminat koşulları BK m.41 vd, manevi tazminat koşulları ise BK m.49'a göre belirlenir.

- 3) **Vekaletsiz iş görme (Kazancın iadesi):** Kişilik haklarına yapılan saldırı failin sebepsiz zenginleşmesine neden olmuşsa, saldırıya uğrayan taraf kazancın vekaletsiz iş görme hükümlerine göre iadesi istenebilir. Vekaletsiz iş görmeden kaynaklanan davaların açılabilmesi için failin kişilik haklarına saldırı sonucu elde ettiği kazancın mağdurun elde etmek istemediği ya da elde edemeyeceği bir kazanç olması gerekir. Vekaletsiz iş görmeye göre açılacak davayı maddi tazminat davasından ayıran kıstas budur⁶⁰. Haksız rekabet davaları kişilik haklarına yönelik saldırılar için açılacak davalar arasında yer almaz.

Cevap A

☑ ÖNEMLİ NOT

TMK m. 25'de sebepsiz zenginleşme davasını öngörmemiş olması, şartlarının gerçekleşmesi halinde sebepsiz zenginleşme davasının açılmayacağı anlamına gelmez. Çünkü TMK m. 25'deki davalar tahdidi değil tadadi olarak sayılmıştır⁶¹.

110. **Kişilik haklarına bir tecavüzün olması halinde aşağıdaki davaların hangisinde zarar verenin kusuru aranır?**

- A) Önleme davası
B) Durdurma davası
C) Tespit davası
D) Davranışı kınayan bir kararın yayınlanmasını talep davası
☒ E) Maddi tazminat davası

(2006-Sayıştay Denetçi Yrd.)

Cevap: Kişilik haklarına yapılan saldırı nedeniyle uğranılan maddi ve manevi tazminatın istenebilmesi için kusurun varlığı şarttır. Maddi tazminat koşulları TBK m.49 manevi tazminat koşulları ise TBK m.56'ya göre belirlenir.
Cevap E

111. I. Maddi tazminat davası
II. Manevi tazminat davası
III. Önleme davası ☒
IV. Tespit davası

Kişilik haklarına yönelik bir saldırı ihtimali varsa yukarıdaki davalardan hangisi veya hangileri açılabilir?

- A) Yalnız II
B) I-II ve III
☒ C) Yalnız III
D) I ve III

(2009-Vergi Denetmen Yrd.)

Cevap: Önleme davası kişilik haklarına yakın bir zamanda saldırının yapılacağını gösteren emarelerin varlığı halinde gündeme gelir. **Cevap C**

⁵⁹ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.269

⁶⁰ ÖZTAN, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.273

⁶¹ DURAL/ÖĞÜZ, C. II, s. 143.